

ESSOMO 6

KATONDA N'OBUBI

6.1 KATONDA N'OBUBI

Ebibiina bingi eby'abagoberezi ba Kristo n'eddiini endala bakkiriza nti waliwo ekitonde oba ekintu ekiyitibwa setaani asibukako ebizibu ebiri mu nsi yonna ne mu bulamu bwaffe, era atuletera okwonoona. Baibuli erambulula bulungi nga Katonda ye w'amaanyi yekka. Tulabye mu ssomo 1.4 nti bamalayika tebonoona. Kale bwe tuba nga bino tubikiriza, kiba kizibu okulowoza ate nti waliwo ekitonde eky'amaanyi mu nsi ekiwakanya enkola ya Katonda omuyinza w'ebintu byonna. Bwe tukkiriza nti ekitonde nga kino we kiri, awo tuba tubuusabuusa oyo asinga byonna; Katonda omuyinza w'ebintu. Ensonga eno nkulu nyo ng'era okumanya obulungi setaani kulina okulowoozebwo ng'ekyokuyigirizibwa ekyetagisa. Ekyawandiikibwa mu kitabo eky'Abaebbulaniya 2:14 kigamba nti Yesu yazikiriza setaani olwo'okufa kwe; nga n'olw'ekyo awatali kutegeera bulungi setaani, tetusobola kutegeera mulimo oba embeera ya Yesu.

Mu nsi yonna okutwaliza awamu; okusingira ddala mu nsi y'abagoberezi ba Kristo, waliwo endowooza nti ebintu ebirungi mu bulamu biva eri Katonda ate, ebibi biva eri setaani. Endowooza eno si mpya, era si y'Abakristayo abo boka abalekayo eby'okukkiriza. Eky'okulabirako Abababulooni balina okukkiriza nti waliwo ba Katonda babiri oyo ow'ebirungi n'ekitangala, ate n'oyo ow'obubi n'enzikiza, nti ate ababiri bano bali basibiddwa mu kulwanyisa okufa. Kuulo, kabaka ow'amaanyi ennyo owe Buperusi naye bwatyo bwe yali akiriza. N'olwekyo Katonda yamugamba nti; "Nze Mukama so tewali mulala . . . mmumba omusana era ntonda ekizikiza, ndeeta emirembe era ntonda obubi. Nze Mukama akola ebyo byonna" (Isaaya 45:5-7, 22). Katonda atonda emirembe n'obubi. Amakulu nti waliwo enjawulo wakati w'obubi n'ekibi; ekyo ekiretebwa omuntu, ekibi kyayingira mu nsi, ku bw'omuntu, so si ku bwa Katonda (Bar.5:12).

Katonda y'abulira Kuulo n'abantu abe Babulooni nti "Tewali Katonda (mulala) awali nze" Ekigambo eky'oluyonaani (Eli) ekyakyusibwa Katonda" kitegeeza 'amaanyi,oba ensibuko

'ey'obufuzi' Katonda yali ategeeza nti tewali nsibuko yonna y'amaanyi galiwo okujjako Ye. Eno y'ensonga lwaki omukiriza omutuufu mu Katonda tasobola kussa nzikiriza ye ate mu kitonde ekirala eky'amaanyi ennyo nga setaani oba badayimooni.

KATONDA : OMUTONZI W'EBIGGWA TEBIRAZE OBA OBUBI.

Baibuli erimu eby'okulabirako bingi eri Katonda ku kuleeta obubi mu bulamu bw'abantu ne mu nsi muno. Amosi 3:6 lugamba nti obubi bugwa ku kibuga nga Mukama tabuleese? Katugeze waliwo musisi mu kibuga, emirundi mingi kirowoozebawako nga "setaani" yakikoze. Naye omukiriza omutuufu alina okukimanya nga Katonda yavunanibwa ku kino. Kale Mikka 1:12 lugamba nti: "akabi kasse, kavudde eri Mukama ku luggi olwa wankaaki olwa Yerusalemi". Tusoma mu kitabo kya Yobu omusajja eyatuukirira, engeri gye yafirwa ebintu eby'omulamu bwe byonna bye yalina. Ekitabo ekyo kituyigiriza nti obubi omuntu bwayitamu mu bulamu bwe, si lwa kuba nti ajjemedde Katonda. Yobu yakimanya nga "Katonda ye yawa era Katonda ye aggyewo". (Yobu 1:21). Yobu tayogera nti " Katonda ye yawa setaani ye aggyewo, yayogera eri omukazi nti: "tunaawebwanga ebirungi mu mukono gwa Katonda ne tutaweebwa bibi" (Yobu 2:10). Ku nkomerero y'ekitabo ekyo, mikwano gya Yobu bamukubagiza "olw'obubi bwonna Mukama bwe yamuleetako"(Yobu 42:11 gerageranya ne 19:21; 8:4).

Kale Katonda oyo afuga ebintu byonna akozesa abantu ababi okuleeta obubi nga engeri y'okukangavvulamu abantu be. "Kubanga Mukama gw'ayagala amukangavvula . . . olw'okukangavvulwa bwe mugumikiriza . . . Oluvannyuma . . . (Beb. 12:6-11), kino kiraga nti okugezesebwa kwonna Katonda kwa tuwa, oluvannyuma kutuleetera okukula mu by'omwoyo. Kileetera ekigambo kya Katonda obutakwatagana okugamba nti Setaani kitonde ekituwaliriza okwoonona ne tutaba batuukirivu ate mu kiseera kimu nti aleeta ebizibu mu bulamu bwaffe ebituleetera "ebibala ebirungi eby'omwoyo". Wano endowooza egamba nti waliwo setaani weberera enzibu enyo okutegeera. Kubanga waliwo ebitundu ebyogera ku kuwaayo omuntu eri setaani "omwoyo gulyoke gulokoke" oba nti: obutavumanga" (1 Kol. 5:5 ; 1 Tim. 1:20). Oba nga setaani mazima kitonde ekiretera abantu okwoonona era nga tayagala bantu kugondera Katonda, lwaki ennyiriri zino zoogera ku setaani mu ngeri enungi? Eky'okudamu kirambulukufu nti omulabe, setaani oba ebizibu mu balamu emirundi mingi bisobola okugolola omukiriza eri eby'omwoyo ebirungi.

Bwe tumanya nga obubi buva eri Katonda, awo no tusobola okusaba Katonda okukolawo ekisoboka kyonna eri ebizibu bye tuba nabyo gamba ng'okubiggyawo. Bwaba tatwanukudde olwo ne tulyoka tumanya nga biva gyali ku lw'obulungi lw'eby'omwoyo. Bwe tuba nga

tulowooza nti waliwo ekitonde ekiyitibwa setaani ekituleetera ebizibu waba tewali ngeri ya kubyewalamu. Obutemu, endwadde, okufa okw'ekibwatukira oba ebikangabwa biba bitwalibwa ng'omukisa omubi. Obanga setaani malayika ow'amaanyi omwonoonyi, yandibadde ng'atusinga amaanyi era twandibade ng'abatalina kusalawo okugyako okubonabona mu mukono gwe. Naye olw'okuba nga Katonda yafuga tukubagizibwa nti, "ebintu byonna abibakolera wamu olw'obulungi" (Bar 8:28). N'olw'ekyo mu bulamu bw'omukiriza tewali kintu nga "mukisa"

ENSIBUKO Y'EKIBI

Kirina okusibwakko essira nti ekibi kiva mu ffe. Busobya bwafe nti twonoona weewaawo, kyandibadde kirungi okulowooza nga bwe tali nsobi yaffe okwonoona. Twandiyonoonye nga mu bugenderevu olwo ensobi ne tugiteeka ku setaani, nga n'olwekyo ekibi kyaffe kirina okubeera ku ye. Kya bulijjo nti abantu abamu bwe bakwatiddwa mu nsobi bewozezako nti setaani ye yabagize okukola ensobi. Nga naye ate okwekwasa kuno okunafu ennyo tekulemeseza kubawa kibonerezo.

Tulina okujjukira nti, "empeera y'ekibi kwe kufa" (Bar. 6:23"); ekibi kiretera okufa. Oba ffe abonoona, naye nga kusibuka ku setaani, kale Katonda ow'amazima kimugwanidde okukangavvula setaani so si ffe. Naye ku lw'amazima nti tusalirwa omusango eolw'ebibi byaffe, kiraga nga ebibi buvunanyizibwa bwaffe. Okugamba nti setaani agambibwa okuba ku bali waffe y'atuliteera okwonoona mu kifo eky'ekibi ekituula mu ffe, kugeezako okwegyako obuvunanyizibwa bwafe eri ekibi. Kino nakyo kyakulabirako kirala eky'abantu okugaana okukiriza Baibuli ky'esomesa ku mbeera y'omuntu; eyo ey'ekibi.

"Tewali ekiri ebweru w'omuntu bwe kiyingira mu ye ekiyinza okumwonoona, naye ebintu ebiva mu muntu ebyo bye byonoona omuntu. Kubanga munda mu mitima gy'abantu muvaamu . . . ebibi ebyo byonna biva munda ne byonoona omuntu" (Makko 7:15-23).

Endowooza egamba nti waliwo ekintu ekibi ebweru wafe ekituyingiramu ne kituletera okwonoona, eba tekwatagana na nsomesa ya Kristo eno wano. Eno y'ensonga lwaki mu biseera eby'amataba, Katonda yalaba nga "okulowooza okw'omumutima gw'omuntu kubi okuva mu buto bwe".(Lub. 8:21). Yakobo 1:14 lutubulira engeri gye tukemebwamu. "Buli muntu akemebwa, ng'awalulwa okwegomba kwe ye n'asendebwasendebwa". Tukemebwa olw'okwegomba kwaffe, okwegomba kwaffe okubi, si na kintu kyonna ekiri ebweru waffe. Yakobo nate abuza " entalo n'okulwanagana biva wa mu mmwe?" (Yakobo 4:1). Buli omu

ku ffe alina okukemebwa okw'enjawulo. N'olw'ekyo kuno kusibuka ku ndowooza zaffe embi, kubanga kuba kwa sekinoomu. Waliwo enjogera nti tuli abalabe eri ffe, bennyini.

Ekitabo eky'Abaruumi kyogera nnyo ku kibi wa we kiva n'engeri ey'okukiwangulamu. Kikulu nnyo mu kitabo kino nti Pawulo tayogerako ku setaani, ng'atubulira wa ekibi we kisibuka. Mu ngeri y'emu, setaani ndowooza ey'omu biseera by'Endagaano Empya. Singa waliwo ekintu ebweru waffe ekitusendansenda n'ekituletera okwonoona kya ndibadde kyogerebwako nnyo mu ndagaano enkadde. Ebyawandiikibwa mu biseera ebyabalamuzi n'ebiyabaana ba Isiraeri mu ddungu, biraga nga Isiraeri bwe bayoonanga ennyo mu budde obwo. Naye Katonda teyabalabula na katono, ku kitonde ekyamaanyi, oba amaanyi gonna agaali gayinza okubayingiramu gabaletere okwonoona. Wabula Katonda yabasikiriza okuba nga bagondera ekigambo kye, baleme okufugibwa ebikolwa eby'omubiri; (eky'okulabirako Ma. 27:7, 10, Yos. 22:5).

Pawulo awulira okunyolwa; "mu nze (mu mubiri gwange) temutuula kirungi . . . okukola ekirungi tewali . . . naye oba nga kye ssaagala kye nkola, si nze nkikola nate, wabula ekibi ekituula mu nze" (Bar. 7:18-21). Ekibi takiteka ku kintu kiri bweru ekiyitibwa setaani. Yategeera obubi bwe nga y'ensibuko y'okwonoona kwe: "si nze nkikola nate, wabula ekibi ekitula mu nze. Bwe kityo ndaba etteeka (nti nze) bwe njagala okukola ekirungi, ekibi kimbeera kumpi". Kale agamba nti okulwanagana mu by'omwoyo kuva ku ekyo ky'ayita "ekibi ekiri mu nze". Ekibi "y'engeri y'omutima [gw'omuntu]" (Isa. 57:17). Omuntu yenna alowooza ennyo ku by'omwoyo naye eky'okwemanya nga omwonoonyi yandibadde kimu kino kyatuukako. Kirina okumanyibwa nti ne Pawulo omukristayo ennyo newankubadde nga yakyusibwa, embeera ye yasigala nga y'emu, yali asobola okwonoona nate. Abo abeyita abalokole beteeka mu mbeera eyobutasobola kwonoona nate; kino kiba kitegeeza nti ye Pawulo omutume "teyalokolebwa" okusinzira ku byayogera mu Baruumi 7:15-21. Obunnyiriri bunu bubazibuwalira abo abeyita abalokole. Dawudi omusajja omutukirivu awatali kubasabusa, mu ngeri y'emu yayogera ku mbeera ye ey'ekibi; "Nze" natondebwa mu bubi ne mukwonoona mmange mwe yanzalira" (Zab. 51:5).

Baibuli nnambulukufu ku bikwata ku mbeera y'omuntu ey'ekibi. Kino bwe kimanyibwa waba tewali nate bwetaavu bwa kwegunjizawo omuntu ali abweru waffe akwatibwako ebibi byaffe. Yeremiya 17:9 lugamba nti omutima gw'omuntu mubi ate gujjudde obulimba ffe bwe tutayinza kumanya. Yesu naye yayogera ku mbeera eyo, ng'eyo ejjude obubi mu Matayo 7:11. Omubuulizi 9:3, kino akyogerako bwati; "Omutima gw'abaana b'abantu gujjude obubi". Ate kyo ekitabo ky'Abaefeso 4:18 kiwa ensonga lwaki omuntu yeyawudde ne Katonda; nga

“olw’obutategeera okuli mu bo, olw’okukakanyala okw’omutima gwabwe”. Olw’okubeera abazibe mu ndowooza y’ebyomwoyo, y’ensonga etwawukanya ne Katonda. Ku lwe nsonga eno Abaggalatiya 5:19 lwogera ku bibi byaffe “ng’ebikolwa by’omubiri” gwaffe fennyini ogutuleteera okukola obubi. Tewali lunyiriri n’olumu ku zino lunyonyola nti ekibi ekiri mu ffe kiva ku setaani kukitutekamu, okwagala okwoonona kintu kye tuzaalibwa nakyo, era kyatutonderwamu ffe.

Kyoka newakubadde nga mu butuufu omutima y’ensibuko y’obubi, tulina okunoonya engeri ey’okugufuga. Tetubesobola kwekwasa embeera ey’ekibi omubiri gwaffe gyeguzaalibwamu eri obunafu bwaffe olw’empisa embi. “Omutima oguyunja ebirowozo ebibi” kintu Katonda kya kyaawa okulaba mu bantu (Ngero 6:18). Isiraeri yayonoona bwe yekwasa nti: “tewali ssuubi kubanga tunaatambulanga okugoberera ebyo bye twanguja ffe”. (Yer. 1:12). Mu makulu ge gamu, tujjukizibwa nti: “Omutima mubi” (Yer. 17:9). Okwonoona kuva ku kulowooza nti tetusobola kwefuga, nti ate obunafu bw’omutima gwaffe ne tubwekwaasa nga tukola obubi. Tuteekwa okumanya n’okwekenenya obunafu bw’embeera zaffe, nate era ne mu maanyi ag’okumaanya okwo, ne tunoonya engeri ey’okwefugamu. “Kuumanga omutima gwo kubanga omwo mwe muva ensulo z’obulamu” (Ng. 4:23). Ananiya yali asobola okwefuga oba okuleka ‘setaani’ okujjuliza omutima gwe, era yavumirirwa olw’obutasobola kufuga mutima gwe (Bik. 5:3). Bwe tulowooza nti ekitonde ekiyitibwa ‘setaani’ kye kituwaliriza okwonoona, awo tuba tukola ensobi y’emu nga Isiraeri ne Ananiya.

6.2 SETAANI

Bwe tukitwala nti Setaani kintu ekiri ebweru waffe ekivunanwa ku kwonoona kwaffe, kale buli bwe tutuuka ku kigambo kino mu Baibuli, tuba tulina okukitwala nga ekitegeeza ekitonde kino ekyonoonyi. Baibuli ekozesa ekigambo kino ng’ebigambo ebirala byonna okwogera ku bantu aba bulijjo. Kale ekituufu kiri nti ekigambo kino tekisobola kuba nga kikozezebwa kutegeeza ekitonde eky’amaanyi ennyo ekiri ebweru waffe.

EKIGAMBO ‘SETAANI’ MU BAIBULI.

Bassekabaka ekisooka olunyiriri lw’ekumi n’enya lwogera nti “awo Mukama n’ayimusiza Sulemaani omulabe (ekigambo kino mu Luyonaani ky’ekimu ekyakyusibwa nga ‘setaani’ awalala wonna mu Baibuli) Kadadi Omwedomu”. Nate Katonda n’ayimusizaako omulabe omulala (Setaani omulala) . . . Lezoni . . . n’aba mulabe (setaani) eri Isiraeri” (1 Bas 11:23, 25). Kino tekitegeeza nti Katonda y’ayimusa ekitonde eky’amaanyi ennyo oba malayika okuba setaani omulabe eri Sulemaani; y’amuyimusiza abantu aba bulijjo. Matayo 16:22, 23

kye oky'okulabirako ekirala. Peetero yali yakamala kugaana Yesu okugenda e Yersaalemi okufiira ku mu ssalaba. Yesu yakyukka na mugamba nti “dda ennyuma wange Setaani . . . kubanga tolowooza bya Katonda wabula eby'abantu”. Kale Peetero yayitibwa Setaani. Kristo yali tayogera na gusolo oba Malayika, wabula ne Peetero.

Ku lw'okuba nti ekigambo 'setaani' kitegeeza omulabe: omuntu omulungi, kabe Katonda yennyini, ayinza okuyitibwa 'setaani'. N'olw'ekyo ekigambo kino setaani tekitegeeza kibi kyokka. Ebyo ebibi byonna ebifuula ekigambo kino setaani ki kye kiri, biriwo olw'amazima nti embeera yaffe enyoonoonefu ye 'setaani' oba omulabe asingira dala obunene eri ffe bennyini, n'enkozesa y'ekigambo kino kyennyini mu nsi okuba nga kikozezebwa okutegeeza ekintu ekyetaba n'ekibi. Katonda yennyini asobola okubeera setaani gyetuli ng'atuteelera okugezezebwa mu bulamu bwaffe, oba ng'ayimirira mu makubo gaffe amabi getuba tukute okugatugaana. Naye kino tekitegeeza nti Katonda mwonnoonyi olw'okuyitibwa “Setaani”.

Ebitabo ebya Samwiri n'eby'omumirembe byogera ku bintu by'ebimu ng'ebitabo ebina eby'enjiri bwe byogera nabyo ku bintu bimu naye bikozesa enjogera eyawukanye. 2 Sam 24:1 lugamba; “Awo obusuungu ne bumukwata nate Mukama eri Isiraeri na baweera Dawudi okubala Isiraeri ne Yuda”. Ekyawandiikibwa ekifananako nga kino kiri mu 1 Byom 21:1 olugamba nti: “Awo setaani n'ayimirira okulwana ne Isiraeri, n'asendesenda Dawudi okubala Isiraeri”. Mu kitundu ekirala nga bwe tulabye Katonda ye yakola okusendesenda ate mukirala “setaani”. Ekitukibwako kiri nti Katonda “yakola nga 'setaani' oba omulabe eri Dawudi. Yakola ekintu eky'ekimu eri Yobu ng'amuleetera okugezezebwa mu bulamu bwe, era Yobu n'ayogera ku Katonda nti: “Okyuse okuba omukambwe gye ndi, olw'amaanyi ag'omukono gwo onjigganya”. (Yobu 31:21); 'ofuuse nga setaani gyendi'. Kino Yobu kye yali agezako okugamba. Oba nate era ng'ayogera ku Katonda; “...nandyeyayiridde omulabe (setaani) wange” (Yob 9:15 NRSV).

EKIGAMBO 'SETANNI' MU BAIBULI

Awalala nate tulaba nga Yesu ayita omu ku bayigirizwa be nga 'Setaani'. Yagamba: “nze nnabalonda naye omu ku mwe 'setaani'. Yali ateggeeza Yuda Iscarioti...” eyali omuntu afa era omuntu owa bulijjo. Yali tayogera na kintu kirala kyonna. Ekigambo kino 'setaani' wano kitegeeza omuntu omubi. 1 Timoseewo 3:11 kye ky'okulabirako ekirala. Abakazi babaweereza bali basanidde okubeera 'abatawaayiriza; ekigambo kino kyava mw'ekyo eky'Oluyonaani ekitegeeza 'omulyolyomi era ky'ekigambo ky'ekimu kino ekyakyusibwa 'setaani' awalala mu Baibuli. Kale Pawulo alabula Tito n'abakazi abakadde mu kanisa obutabeera 'abawaayiriza' oba 'basetaani' (Tito 2:3). Mu ngeri y'emu y'agamba Timoseewo

nti: “Mu nnaku ez’oluvannyuma . . . abantu baliba abawaayiriza (basetaani)”; (Tim 3:1,3). Kino tekitegeeza nti abantu balifuuka ekintu ekirala eky’amaanyi ennyo, naye nti balyeyongera okukola obubi. Kisaanye okumanyibwa nti ekigambo ‘setaani’ tekitegeeza malayika oyo eyasulibwa oba ekintu ekituli ebweru.

EKIBI NE SETAANI N’OMULYOLYOMI

Ekigambo setaani kikozezebwa mu lulimi olw’olugero okutegeeza embeera enyonoonefu etulimu gyetwogeddeko mu ssomo 6.1. Bino ye ‘setaani’ oba omulabe waffe. Okwegomba kwaffe bulimba (Bef. 4:22), kale ‘setaani’ oba ‘omulimba’ y’engeri enungi ey’okwogera ku bino. Byogerwako ng’abantu n’olwekyo bisobola okwogerwako nga ‘setaani’ - omulabe waffe, awakkanya amazima. Eno y’engeri omuntu waffe owa bulijjo gyabeeramu ‘setaani oyo yennyini’. Okukwasangaya okuli wakati wa Setaani n’okwegomba kwaffe okubi – ekibi mu ffe – kyogerwako bulungi nnyo mu bitundu bingi ebya Baibuli: “Kubanga abaana bagatta omubiri n’omusaayi, era naye (Yesu) yennyini bw’atyo yagatta ebyo; olw’okufa alyoke azikirize oyo eyalina amaanyi ag’okuffa “ye setaani” (Beb. 2:14). setaani ayogerwako wano ng’aleeta okufa. Naye “empeera y’ekibi kwe kufa’ (Bar. 6:23). N’olw’ensonga eno ekibi ne setaani biteekwa kuba nga bifanaana. Mu ngeri y’emu Yakobo 1:14 agamba nti okwegomba kwaffe okubi kutuleetera okukemebwa, ne kutuleetera okwonoona, n’okwonoona okwo ne kutuletera okufa; ng’ate Beb. 2:14 kigamba nti setaani yaleeta okufa. Geraageranya kino ne Bar. 8:3: “Katonda, bwe yatuma omwana we ye mu kifaananyi ky’omubiri ogw’ekibi era olw’ekibi, n’asalira musango ekibi mu mubiri’. Kino kiraga nga setaani n’embeera yaffe ey’ekibi gye tuzaalibwamu bwe biri ebimu. Kiba kirungi ate ekikulu okumanya nti Yesu yakemebwa nga ffe. Obutategeera ensomesa ya setaani kiba kitegegeeza nti tetusobola kwenyumiriza mu kumanya embeera n’omulimu ogwa Yesu. Kwali kuba na mbeera nga ey’abaana b’abantu ensonga lwaki Yesu yalina embeera – ‘setaani’ mu ye yennyini - okutusobozesa okubeera n’essubi eri obulokozi (Beb. 2:14 – 18; 4:15). Olw’okuwangula okwegomba okw’embeera ye; Yesu yasobola okuzikiriza ‘setaani’ (ekibi) ku mu salabba (Beb. 2;14). Oba nga setaani muntu ddala, kale tasaanye kubeera ng’akyaliwo! Kubanga Yesu yamuzikiriza ku musalaba! Abebbulaniya 9:26 lugamba nti. Yesu yalabisibwa “ okuggyawo ekibi olw’okwewaayo yennyini”. Kino kifaanana n’ekyo mu Abaebbulaniya ekigamba nti okufa kwa Yesu kwazikiriza setaani mu ye. Yesu olw’okufa kwe yazikiriza “omubiri ogw’ekibi” (Bar. 6:6), kwe kugamba embeera ey’omuntu eyonoona mu mibiri gyaffe bennyini.

“Akola ekibi wa ‘setaani’ (1 Yok. 3:8), kubanga ekibi kibawo olw’okwegomba okubi kwe tuzaalibwa nakwo (Yakobo 1:14, 15), Baibuli kyeyita ‘setaani’. “Omwana wa Katonda kyeyava alabisibwa amalewo ebikolwa bya setaani” (1 Yok. 3:8). Bwe tuba nga tuli batuufu

mu kugamba nti “setaani kwe kwegomba okubi kwaffe, kale ebikolwa byaffe ebiva mu kino by’ebibi. Kino kye tulaba nga kyogerwako mu 1 Yokaana 3:5 “Yalabisibwa (Yesu) aggyewo ebibi”. Kino kikakasa nga “ebibi byaffe” n’ebikolwa ebya setaani” bwe biri ekimu. Ebikolwa by’Abtume 5:3 luwa eky’okulabirako ekirala ku nkwasaganya eriwo wakati awa setaani n’ebibi. Peetero agamba Ananiya nti “setaani akujjuliza ki omutima?” Mu lunnyiriri olw’okuna. Peetero amala n’amugamba “kiki ekikuteeseza mu mutima okukola bwoti?” okuteeseza mu mutima olw’ekintu ekibi ky’ekimu ne setaani okujjuliza mu mitima gyaffe. Bwe tuba olubuto lw’ekintu, okugeza nga okwagala okukola obubi, kino kitandikira mu ffe bennyini. Isa 59:13 luvunnula okulimba nga “okuba embuto (okugunja) n’okwogera eby’obulimba okuva mu mutima”. Omukazi bwaba olubuto olw’omwana, teruba wabweru we; kitandikira munda mu ye. Yokobo 1:14, 15 zikozesa enjogera y’emu mu kwogera ku ngeri okwegomba kwaffe gye kuliinda ate ne kuleeta ekibi; n’ekireeta okufa. Zab.109:6 efaananyiriza omuntu omwonoonyi ne ‘setaani’. Omuseeko omuntu omubi: omulabe ayimirirenga ku mukono gwe ogwa ddyo”, kwe kugamba musseeko amaanyi (geraageranya ne Zabuli 110:1)

OKWEFAANANYIRIZA OMUNTU

Weewaawo oyinza okweyongera okugamba nti ‘Naye nga setaani ayogerwako nga gyobeera muntu’. Ekyo kyo kituufu; Beb. 2:14 lwogera ku “Oyo eyalina amaanyi g’okufa, Ye setaani”. Ne bwoba osomyeko Baibuli ekitono ennyo oja kulaba ng’ekozesa nnyo okwefaananya omuntu okwogera ku nsonga entuufu eba eriwo ng’egyogerako nga muntu. Kale kyova olaba mu Ngero 9:1 ‘amagezi’ googerwako ng’agazimbye ennyumba yaago, ate era mu kitabo ky’ekimu (20:1) omwenge gufaanyirizibwa “n’omukudaazi”, ate mu Baruumi 6:23 ekibi kifaananyirizibwa ng’omwami agaba empeera y’okufa. Embeera eno eyongera okwogerwako mu Kanyomero 4. Setaani waffe, omulyolyomi; kwe kwegomba kwaffe okubi. Okwegomba okubi okuli mu mutima ogw’omuntu, tekusobola kubera wo kwokka awatali muntu; y’ensonga lwaki setaani afaananyirizibwa omuntu. Emirundi mingi ekibi kyogerwako ng’omwami (eky’okulabirako Bar. 5:21; 6:6, 17; 7:13 – 14). N’olwekyo, kitegerekeka nti ekibi nakyo kyogerwako ng’omuntu. Mu ngeri ye emu, Pawulo atwogerako ng’abalimu abantu ababiri (Bar. 7:15 – 21). Omuntu ow’omubiri, ‘setaani’, balwanyisaganya n’omuntu ow’omwoyo. Ate nga kino tekitegeereza ddala nti abantu babiri batulimu abalwanagana. Ekitundu ekibi eky’omubutonde bwaffe kyefaanyirizibwa “omubi” (Mat. 6:13) setaani owa Baibuli. Ekgambo eky’Oluyonaani ekyakyusibwa wano nga “omubi” mu 1 Kol. 15:13 ky’ekyakyusibwa nga “omuntu” omubi; nga kino kiraga nti omuntu bwe yeewaayo okukola obubi, “omubi” we – ye yennyini – afuuka “omuntu omubi”, oba ‘setaani’. Ekibi ne mu Ndagaano Nkadde kyafaanyirizibwa ‘Beriali’ (1 Sam. 2:12). Mu butuufu kirina okukirizibwa nga ‘setaani’ kigambo ekyogerwako ng’omuntu okutegeeza ekibi, kubanga bwe tusoma ne

tukirekawo nga bwe tukisomye tuba tulina okukontagana kunene nnyo. Kale 1 Peetero 5:8 lwogera ku 'setaani' ng'enjovu, ng'omuyizzi (2 Tim. 2:26) ate ng'omusota (Kub. 12:9); naye tekisoboka setaani okuba ebintu binno byonna. Setaani ne bwabera kki (naye nga tukkiriza nti kitegeeza ekibi eky'omuntu) afaananyirizibwa mu ngeri nnyingi nnyo.

SETAANI N'OMULYOLYOMI MU MAKULU G'OBY'OBUFUZI.

Ekgambo 'Setaani kikozezebwa ne mukwogera ku mbeera ennyonoonefu ensi gy'erimu. Abantu awamu, eby'obufuzi n'eddiini bye zigoberera ebitali bituufu bisobola okwogerwako nga 'Setaani'. Setaani mu Ndagaano Empya emirundi mingi kitegeeza eby'obufuzi n'obukulembeze obw'Abayudaaya oba Abaruumi. Ne bw'ekityo tusoma mu Kub. 2:10 ku mulyolyomi (Setaani) okusuula abamu ku bakkiriza mu kkomera, ekitegeza ab'obuyinza Abaruumi okusiba abakkiriza. Mu makulu gano ge gamu tusoma ku kkanisa ey'omu Perugamo okuba ng'ayali mu kifo awali entebe ey'obwakabaka obwa Setaani – kino nga kyo kitegeeza ekifo eky'ebyobufuzi obw'Abaruumi we bali batuula mu Perugamo, ate nga mu kifo kino waliwo n'abakkiriza. Tetusobola kugamba nti Setaani yennyini (bwe kiba nti wali ddala), yalina entebe mu Perugamo. Ekibi ekya kinoomu kyogerwako ng'obujeemu eri etteeka lya Katonda (1 Yok. 3:4). Naye ekibi ekikolebwa mu kwegattira awamu okwa eb'eby'obufuuzi mu kuwakkanya enkola ya Katonda g'aba maanyi agasingako ago ag'abantu kinoomu; amaanyi ag'okwegattira awamu gano ge go mu biseera ebirala agafaananyirizibwa ekintu eky'amaanyi ennyo ekyogeerwako nga Setaani. Mu ngeri eno Irani n'amawanga ag'Abawalabu amalala kye bava bayita Amerika, "Setaani asingirayo ddala" – kwe kugamba omulabe wabwe asingiyo eri ekigendererwa kyabwe mu by'obufuuzi n'eddiini. Eno y'engeri ekgambo Setaani gye kikozezebwamu emirundi mingi mu Baibuli.

Okuwunzika, kyandibadde kituufu okugamba nti essomo lino okusingako amalala gona, kirungi twesigamyekutegeera kwaffe ku bitundu ebya Baibuli byonna byonna, mu kifo eky'okwesiba ku nyiriri bbiri oba ssatu ezirabika nga zoogera ku nzikiriza eza bullijo zetulina ku Setaani. Ojja kuganyulwa mu Ssomo 6.1 n'ekitundu kino bw'osaba era ne wegendereza nga bwodinganamu okusoma. Ebitundu binno ebibiri bikuweebwa osobole okutegereera ddala ku njigiriza eya Setaani oba omulyolyomi. Ebigambo bino ebibiri bikozezebwa mu ngeri nnyingi okutegeeza ekibi ekitulimu ffe mu mbeera ey'obutonde kwaffe. Ebitundu ebisingira ddala obutategeerekeka ku kino eby'eyambisibwa mu kuwagira endowooza nti Setaani kintu ekiri wabweru w'omuntu tujja kubyogerako mu Kanyomero akali n'essomo lino.

Abo abalina obuzibu okukiriza okuwunzika kwaffe kwe tutuuseko balina okwebuuzza nti:-

- Ekibi ky’ogerwako gyobera muntu? Kino kyo bwe kiri ddala.
- Kituufu ekigambo ‘setaani’ kirina amakulu amakusike? Yee, kituufu. N’olw’ekyo kizibu ki ekibawo mu kukiriza nti ekibi kifaananyirizibwa omuntu ng’omulabe waffe oba setaani? Mu bbaluwa eza Yokaana ne mu Njir:i ensi eyogerwako ng’omuntu; kiki ekyandisinze okukozesebwa ku kwefananyirizibwa omuntu kuno nga si ‘setaani’ oba ‘omulyolyomi’?

6.3. BADAYIMOONI

Ebitundu ebibiri ebiwedde biraze nga bwe tutasobola kukiriza nti setaani oba omulyolyomi muntu oba gusolo. Bwe tukiriza nga tewali kitonde bwe kiti, kale ekiddako kiba nti badayimooni, abo abalwoozebwa okuba nga be baddu ba setaani, nabo tebaliwo. Abantu bangi balwoozza nti mu bulamu bwaffe Katonda atuwa ebintu ebirungi, ate setaani ne badayimooni be ne batuwa ebintu ebibi, ne batwala n’ebintu ebirungi ebyo Katonda by’ab’atuwadde.

Baibuli esomesa butereevu nti Katonda y’ensibuko y’amaanyi gonna (laba essomo 6.1), ate era nti Yaleeta ebyo byonna ebirungi n’ebyo ebibi mu bulamu bwaffe.

“Nze mmumba omusana era ntonda ekizikiza; ndeeta emirembe era ntonda obubi; nze Mukama Katonda akola ebyo byonna (Isa. 45:7).

“Akabi kasse, kavudde eri Mukama ku luggi olwa wankaaki olwa Yerusaalemi (Mikka 1:12).

“Obubi bugwa ku kibuga, Mukama nga tabulesse?” (Amosi 3:6).

N’olw’ekyo buli lwe tufuna okugezesebwa, tukitegeere nti byonna biba biva eri Katonda, so si kugamba nti biva eri setaani oba badayimooni. Yobu yali omuntu eyaggyibwako ebintu bye ebirungi byonna Katonda bye yali amuwadde, naye teyagamba nti: “Badayimooni banno be banziyeko ebintu Katonda bye yampa”. Nedda; wulira ekyo kye yagamba:

Mukama ye yawa, era Mukama ye aggyeewo, erinnya lya Mukama lyebazibwe” (Yobu 1:21).

“Owa tunaaweebwanga ebirungi mu mukono gwa Katonda ne tutaweebwa bibi?” (Yobu 2:10).

Bwe tutegeera ng'ebintu byonna biva eri Katonda, bwe tufuna ebizibu mu bulamu bwaffe tuba tusaba Katonda asobole okubituggyako, naye bwaba nga tabituggyeko, tuba bakakafu nti abituwadde olw'okutosobozesa okuba nga tuzimba enneyisa zaffe ate olw'obulungi bwaffe.

“Mwana wange, tonyomanga kungavvula kwa Mukama, so toddiriranga bw'akunenyanga; kubanga Mukama gw'ayagala amukangavvula, era akuba (si badayimooni nti be bakuba) gw'akkiriza. Olw'okukangavvulwa kyemunaavanga mugumikiriza; Katonda abakola ng'abaana; kuba mwana ki kitaawe gw'atakungavvula? Naye bwe munaabeeranga awatali kukangavvulwa okugwana okututuukako fenna, muli beebolereze so si baana”. (Beb 12:5-8).

KATONDA: ENSIBUKO EY'AMAANYI GONNA.

Katonda y'ensibuko ey'amaanyi gonna.

“Nze Mukama so tewali mulala, tewali Katonda (mu Luyonaani ekigambo Katonda kitegeeza amaanyi) wabula nze (Isaaya 45:5).

“Waliwo Katonda wabula nze? Wewaawo, tewali, Lwazi; . . . nze siriiko lwe mmanyi” (Isaaya 44:8).

“Mukama ye Katonda, tewali mulala wabula nze” (Ma. 4:35).

Ennyiriri eziri nga zinno ziddibwamu emirundi n'emirundi mu Baibuli yonna yonna. Olw'okuba nga Katonda y'ensibuko y'amaanyi gonna ate nga ye Katonda yekka, n'olw'ekyo Ye Katonda ow'obuggya, ng'abwatujjukiza buli kiseera (eky'okulabirako. Okuva 20:5 ne Ma. 4:24).

Katonda afuna obuggya abantu be bwe batandika okukiririza mu ba Katonda abalala, ng'ate eno bwe bamugamba nti, 'oli Katonda ow'ekitalo, ate ow'amaanyi, naye nga mu butuufu nzikiriza nga waliyo bakatonda abalala ng'oggyeko Gwe, newakubadde nga si bamaanyi nga Gwe. Eno y'ensonga lwaki tetusobola kukiriza nti waliyo badayimooni oba Setaani. Eno y'ensobi era abaana ba Isiraeri gye bakola. Ekitundu ekisinga obunene mu Ndagaano Enkadde kiraga engeri abaana ba Isiraeri gye batasanyusanga Katonda olw'okukiririza mu ba Katonda abalala ng'ate bamaanyi nti Katonda ali omu. Tujja kulaba okuva mu Baibuli nti

abantu aba leero bye bakiririzamu nga bayidamooni ky'ekimu ne bakatonda abalala Isiraeri be yakiririzangamu.

BADAYIMOONI BE BALUBAALE.

Mu 1 Abakkolinso Pawulo annyonyola lwaki abakristayo eky'okusinza lubaale oba ebintu ebyefaaninyiriziko kino tebibakwatako. Mu biseera ebya Baibuli abantu bakozesanga badayimooni nga Katonda wabwe okuziyizza ebizibu okujja mu bulamu bwabwe. Olw'ensonga eyo bekoleranga ebifaananyi ebyalinga lubaale, ne babisiinza. Y'ensonga lwaki Pawulo mu bbawwa ye ebintu binno ye tabyawulamu kubanga bitegeeza ekintu kimu.

“Ab'amawanga bye bawaayo bawa eri balubaale, so si eri Katonda nange ssaagala mmwe kubeeranga abasseekimu ne balubaale . . . naye omuntu bw'abagamba nti kino yaweebwa okubeera ssaddaaka, temukiryanga ku lw'oyo . . . ” (1 Kol. 10:20, 28). Badayimooni ne lubaale ky'ekimu. Wetegereze engeri Pawulo gyayogeramu nti bassaddaakira lubaale (dayimooni) so si Katonda” – badayimooni tebaali Katonda, kubanga Katonda ali omu yekka, badayimooni tebalina maanyi gonna. Ensonga enno ennyonyoka bulungi mu 1 Kol. 8:4.

“Kale ku . . . ebiweebwa eri ebifaananyi, tumanyi ng'ekifaananyi (kwe kugamba lubaale oba dayimooni) si kintu mu nsi era nga tewali Katonda omulala wabula omu”. Lubaale (ekifaananyi) oba dayimooni si kintu. Waliwo Katonda omu ow'amaanyi mu nsi. Pawulo kye yayongera okwogerako mu 1 Kol. 8:5-6).

“Newakubadde nga waliwo abayitibwa ba Katonda. . . nga bwe waliwo bakatonda abangi n'abaami abangi (eg'era abantu abangi bwe bakiririza mu badayimooni eb'enjawulo leero – dayimooni emu n'ekuleteera okufiirwa omulimu, endala omukazi okukuvaako n'ebiri ng'ebyo) Naye eri ffe (Abakiriza abatuufu) waliwo Katonda omu, kitaffe, omuva byonna (ebirungi n'ebibi nga bwe tulabye mu bujjulizi obulala)”.

Obukakafu obulala obulaga ng'abantu b'omu Ndagaano Empya emirundi mingi bakiririzianga mu dayinaamo okuba lubaale (ebifaananyi) oba bakatonda buli mu Ebikolwa by'abatume 17:16-18); kino kyogera ku Pawulo ng'abuulira Enjiri mu Asene “ekyali ekibuga nga kijjudde ebifaananyi (lubaale) n'olwekyo nga basiinza ebifaananyi. Bwe bamala okuwulira Enjiri ya Pawulo, abantu ne bagamba nti “afaanana ng'abuulira balubaale abaggya: kubanga yali ng'abuulira Yesu n'okuzuukira”. Wadde abantu bano balowooza nti Yesu n'okuzuukira byali lubaale oba dayimooni (ebifaananyi) ebiggya ebyali binyoonyolwa gye bali. Bwe weyongera

mu maaso n'okusoma essula eyo, ojja kulaba engeri Pawulo gy'asomesamu abantu bano, mu lunnyiriri 22 agamba nti: "mutya nnyo balubade" (ekitegeeza bewaayo nnyo mu kusinza lubaale), abannyonyola nga Katonda bwatali mu balubaale babwe; oba biyite ebifaananyi. Jjukira nti Katonda y'ensibuko ey'amaanyi yekka. Bwagamba nti tali mu dayimooni oba balubaale, awo nno kiba kitegeeza nti bino tebirina maanyi gonna, kubanga tewali nsibuko y'amaanyi yonna mu nsi: binno tebiriwo bye bali basiinza.

BADAYIMOONI B'ENDAGAANO ENKADDE B'ALI BALUBAALE.

Okuddayoko amabega mu Ndagaano Enkadde waliyo obukakafu nti 'badayimooni be bamu nga balubaale. Ma. 28;22, 28, 59 – 61 kyalagula ng'endwadde ey'omutwe eriba ekimu ku bibonerezo olw'okusinza ebifaananyi (Lubaale) oba dayimooni "Baawanga ssaddaaka balubaale, abatali Katonda..." (Ma. 32:17, geri ne Zab. 106:37). Kikulu nnyo nti dayimooni mu kifo eky'ekifananyi; kino ky'ekigambo ekyakyusibwa nga "dayimooni" mu Ndagaano Etu'pya. Zab. 106:36-39 Wanyonnyola kuri nsobi za Isiraeri era efanaanyiriza bya Kanaani ku badayimooni. Kino kinnyonnyola lwaki dayimooni yali nga ndwadde y'omutwe mu ndagaano empya. Naye kitegeerekeke nti enjogera eya dayimooni yekuusa ku bulwadde, so si ku kibi. Tetusomako ku Yesu ng'awonya dayimooni ey'obugya, okutta n'ebifaananako bino. N'ate kirina okutegeerekeka nti Baibuli eyogera ku bantu abalina dayimooni / endwadde, so tegamba nti dayimooni ye yaleeta endwadde.

"Ne baweereza ebifaananyi byabwe; ebyabafuukira ekyambika. Weewaawo, baawangayo batabani baabwe ne bawala baabwe eri bassetaani (ekigambo kino kiri dayimooni !). Ne bayiwa omusaayi ogutaliko kabi, gwe musaayi gwa batabani baabwe ne bawala baabwe, be baawangayo eri ebifaananyi bya Kanani . . . bwe batyo ne babaako empitambi olw'emirimu gyabwe, ne bagenda bayenda mu bikolwa byabwe".

Kirambuluddwa bulungi nga dayimooni njogera ndala etegeeza ebifaananyi. Okusiinza ebifaananyi kwabwe Katonda okwogerako "ng'emirimu gyabwe . . . ebikolwa byabwe" kubanga enzikiriza yaabwe mu dayimooni, yali endwooza gye beyiyiriza bbo bennyini; ebifaananyi (balubaale) be begunjiza bali "emirimu gyabwe". Kale abo abakiririza mu dayimooni kati baba bakiririza mu bintu ebyo ebyagunjibwawo abantu mu kifo ky'ekyo Katonda kye yatusomesa. Ekigambo kino ekifaananyi kitegeeza 'ekintu ekitaliwo' kubanga tekiriwo mu nsi, wabula mu birowoozo eby'abantu mwokka abo abakiririza mu byo.

Ma. 32:15-24 kinyoonyola engeri Katonda gyasunguwalamu abantu be bwe bateeka okukiriza kwabwe mu dayimooni. Isiraeri "n'anyooma olwazi olw'obulokozi bwe.

Baamukwasanga obuggya ne bakatonda abalala, baamusunguwazanga n'eby'emizizo Baawanga ssaddaaka balubaale abatali Katonda, bakatonda be bataamanyanga... bajjajja babwe be bataatyanga... Mukama n'ayogera nti Naabakisa amaaso gange... kubanga gye mirembe egy'ekyejo ekingi, abaana omutali kukkiriza. Bankwasanga obuggya n'ekyo ekitali Katonda, bansunguwazanga n'ebigambo byabwe ebitaliimu... ndibatuumako obubi".

Kale Katonda ayogera ku dayimooni mu ngeri y'emu ne balubaale (ebifaananyi), eby'emizizo, n'ebitaliimu – ebintu ebyo ebizibu okubikirizamu, era ebitaliwo. Okukiririza mu dayimooni kiraga obutali bukkiriza mu Katonda. So kyangu ddala okuba n'obukkiriza mu Katonda nti y'awa byonna ebyo ebirungi n'ebibi, mu bulamu. Kyangu nnyo okulowooza nti ebintu ebibi muntu mulala yabileeta, naye bwe tukkiriza nti biva eri Katonda, awo nno tuba tulina okuba n'obukkiriza nti Katonda ajja kubigyawo oba nti tugenda kuganyulwamu mu byo.

BADAYIMOONI AB'ENDAGAANO EMPYA

Naye ate oyinza okwebuuzza nti: Lwaki ebitundu bingi mu Ndagaano Empya byogera ku dayimooni?

Ekintu kimu kye tusaana okumaanya obulungi: nti Baibuli tesobola kukontana yokka na yokka, kubanga yo kigambo kya Katonda Omuyinza ow'ebintu byonna. Bwe tuba nga tutegezebwa bulungi nti Katonda yatuleetera ebizibu nti era Ye nsibuko y'amaanyi gona, nate Baibuli tesobola kutugamba nti badayimooni - bakatonda abawakanya Katonda – be baleeta bino eri ffe. Kikulu nnyo nti ekigambo dayimooni mu Ndagaano Enkadde kirimu emirundi ena gyokka ng'ate mu gyonna gino gyogera ku kusiinza ebifaananyi (balubaale), naye mu Ndagaano Empya kirimu emirundi mingi. Tugamba nti kino kiri bw'ekityo olw'okuba nti ebiseera Enjiri mwe yawandiikirwa, yali enjogera ey'ebiseera ebyo nti buli ndwadde eyali enzibu okutegeerekeka yali ya dayimooni. Singa kyali nti badayimooni bano webali ddala nti era be bavunanyizibwa ku ndwadde n'ebizibu byaffe, twandibadde tubasomako nnyo mu Ndagaano Enkadde. Naye tetubasomako ng'abakola bino.

BADAYIMMONI MU NDAGAANO EMPYA.

Okwogera nti badayimooni bagobebwa mu muntu kitegeeza nti bawonyezebwanga edwadde ey'omutwe, oba edwadde yonna yonna eyali nga temanyiddwa bulungi mu kiseera ekyo. Abantu abaliwo mu kyassa ekyasooka balinga bekwasa ebintu ebyo bye bengunjizangawo mu ndowooza zaabwe nga 'dayimooni' eri ebintu ebyo byonna bye baali tebategera. Edwadde y'omutwe yali nzibu okutegeera kubanga bali tebanagunjuka nnyo mu eby'obusawo, era abantu ne bayita abo abalwadde 'ng'abaliko dayimooni'. Mu biseera

eby'endagaano enkadde omwoyo omubi kyali kitegeeza obutabufu obw'omutwe (Balam. 9:23, 1 Samwiri 16:14; 18:10). Mu biseera eby'Endagaano Empya, enjogera ey'omwoyo omubi / okubaako dayimooni ye yaliwo okutegeeza abo abalina edwadde ey'omutwe. Enkolagana wakati wa dayimooni n'edwadde eragibwa mu kino: "Ne bamuleetera bangi abakwatiddwa dayimooni: n'agoba dayimooni n'ekigambo n'awonya bonna abaali balwadde ekigambo kituukirire ekyayogerwa nnabbi Isaaya, ng'agamba nti Ye yennyini yatwala obunafu bwaffe, ne yeetikka edwadde zaffe" (Mat. 8:16-17). Kale obunafu n'endwadde ky'ekimu "n'okubaako dayimooni" n'omyoyo emibi'.

Abantu balwooza nti Yesu yali alaluse ne bagamba nti atekwa okuba nti aliko dayimooni (Yok. 10:20; 7:19, 20; 8:52). N'olwekyo b'ali bakkiriza nti dayimooni yaleeta eddalu.

OKUWONYA ABALWADDE

Abantu abo "abaliko dayimooni" bwe bawonyezebwanga bagambibwa okuba nga "okutegeera" kwabwe kubazzeemu (Makko 5:15; Luk. 8:35). Kino ne kitegeeza nti "okubako dayimooni" yali engeri endala ey'okugamba nti gundi alaluse – kwe kugamba tali mu kutegeera kwe okwa bulijjo.

Abo "abalingako dayimooni" bagambibwa okubeera nga "bawonyezeddwa" (Mat. 4:24; 12:22; 17:18) ekitegeeza nti okubako dayimooni ngeri endala ey'okugamba nti obulwadde.

Mu Luka 10:9 Yesu yagamba abayigirizwa be 70 okugenda "okuwonya abalwadde" era kino ne bakikola. Ne bakomawo ne bagamba (olunnyiriri 17) "ne badayimooni batuwulira mu linnya lyo" Emirundi egimu abatume bawonyanga abantu mu linnya lya Yesu, tulina ekyokulabirako (mu Bik. 3:6; 9:34).

ENJOGERA EYALIWO

Kale tulaba nga mu Ndagaano Empya nti yali enjogera ey'omulembe ogwo okwogera ku muntu ng'aliko badayimooni bwaba nga yali alaluse oba alina endwadde eyo omuntu yena gye yali nga tasobola kutegeera. Endwooza ey'Abaruumi n'Abayonaani yali ya bulombolombo bwabwe okukiriza nga badayimooni baba ku bantu era ne baleeta endwadde y'omutwe. Abo bonna abakristayo abakiririza mu dayimooni okubeerawo nabo babeera bakkanya n'enzikiriza ey'abo abatamanyi Katonda nti baali batuufu. Baibuli yawandiikibwa mu lulimi abantu bonna lwe basobola okutegeera. Naye olw'okuba nti ekozesa enjogera eyaliwo kino tekitegeeza nti Baibuli oba Yesu bakkiririza mu badayimooni. Mu luganda

waliwo enjogera nti “gundi mulwadde wa mwezi” naye nga kino tekitegeeza nti omuntu oyo ab'alumbidwa omwezi.

Ebigambo bino bwe biwandiikibwa ne bidibwamu okusomebwa mu myaka nga 2000 giyiseewo – nga Yesu tannakomawo – oba olyawo abantu bandirowooza nti omwezi guleeta obulwadde, naye baba bakyamu kubanga tuba tukozesa enjogera eyo eba eriwo mu kiseera ekyo, nga Yesu bwe yakola emyaka 2000 egiyiseewo. Kikakafu nti Yesu teyzaalibwa nga 25 Desemba; era abantu bangi bakkiriza kino, naye ekyo tekibagana bwe baba nga boogera ku lunaku olwo kuluyita olwa Krisimas (oba ssekukulu), nandibadde nga tebakiriza nti olunaku olwo Yesu lwe yazaalirwako. Amaanya ge nnaku eza buli wiiki gesigamiziddwa ku nsiiza y'abo abatamanyi Katonda eya balubaale – okugeza 'Sunday' kitegeeza 'olunaku olw'okusiinzizako enjuba; okukozesa amaanya gano tekitegeeza nti tukiririza wamu n'abo abatandiikawo ebintu bino. Ne Danyeri bwe yatuumibwa erinnya 'Berutesazza', erinnya erya bakatonda abalala, ekyawandiikibwa mu Dan. 4:19 kimuyita erinnya eryo lyennyini awatali na kugamba nti erinnya lyali lya ndowooza eteri ntuufu. Bw'oyogera ku 'Papa' ekintu ekitegeeza 'Taata' kino kiba tekitegeeza nti nawe okuriza nga ye taata wo, naye olw'okuba ye mbeera eriwo nawe ogenderawo bw'otyoo (Matayo 23:9).

Mu biseera ebya Ezeekyeri walingawo olufumo nti ettaka lya Isiraeri lyely'avangako emikisa emibi egyali nga ku abo ab'ali balibeerako. Nga newakubadde kino kyo tekyali kituufu. Mukama awa ensonga Ye ne Isiraeri ng'akozesa endowooza eyali emanyiddwa ennyo nti: “Bw'ati bw'ayogera Mukama Katonda nti kubanga bagamba nti Gwe ensi, oli muli wa Bantu, era wafiisizanga eggwanga lyo, kyoliva olema okulya abantu nate, so tolifiisiza nate eggwanga lyo bw'ayogera Mukama” (Ez. 36:13-14). Nate waliwo endowooza ey'abo abatamanyi Katonda egamba mbu enyanja yali ogusota ogunene ennyo ogwali gwagala okumira ensi. Newakubadde nga kino kikakasibwa bulungi ng'ekitali kituufu, Baibuli ekozesa ekifaananyi kino okugeezako okuyamba abo abakatandiika okugisoma basobole okufuna obulungi ekyo kyeba eyogerako. Laba Yobu 7:12, Amosi 9:3; Yer. 5:22, Zab. 89:9, Hab. 3:10, Mat. 14:24 ne Makko 4:37. Abasuuli enyanja eno bo bagiyitanga erinnya 'Lakabu' era lino ly'erinnya lyennyini eryatumibwa ogusota ogw'enyanja ey'Emisiri mu Isaaya 51:9.

Kale olw'okulaba nti Baibuli yalungamizibwa Katonda kiba kizibu yo okuba nga ewa ekifaananyi ku ndowooza ey'abakafiiri eyali eriwo mu kiseera ekyo we yawandiikirwa. Kitekwa okuba nti Katonda yali akozesa ebigambo eby'enziikiriza eyali eriwo, olwo Asobole okubeera nti alaga nga Ye yekka ensibuko ey'amaanyi; ye afuga n'ogusota ogw'omunyanja, naggwo ne gukola ebyo byayagala. N'olw'ekyo Katonda yagolola ensobi enene ey'abantu

bano gye bali bakirizamu, eyali nti waliyo amaanyi amabi mu nsi, agali tegasobola kufugibwa Katonda. Weewaawo ne mu kino, Baibuli teva ku mulamwa gwayo ogwokugolola obusirusiru obw'okukiriza nti waliyo ogusota ogunene ennyo ogutambulatambula mu nyanja, oba nti enyanja gusota.

Eky'okulabirako ekirala ky'eky'okubwatuka n'ebire by'enkuba ebyogerwako "ng'omusota oguwulukuka" (Yobu 26:13; Isa. 27:1). Kino kyali kyogera ku nzikiriza ey'abakafiri nti okubwatuka n'ebire eby'enkuba kwali okubonesebwa okw'ogusota ogunene. Ebitundu bino tebyanukula obusirusiru obw'endowooza ng'eyo, oba okugeezako okunnyonyola okw'abasayansi. Wabula ensonga enkulu eri nti Katonda y'afuga ebintu bino byonna. Endowooza eya Kristo eri enzikiriza eya badayimooni y'emu na kino, eby'amagero bye, bya yoleesa amaanyi ga Katonda bwe gali egenkomeredde ate agamala, agatasibiddwa ne ndowooza etali ntuufu ey'abantu ekwata ku ebyo bye bayita 'dayimooni'.

Abo abalina enzikiriza nti ebyawandiikibwa mu Ndagaano Empya ku 'badayimooni' bukakafu nti bitonde webiri ebya ddala baba bakakatibwako okukiriza nti enyanja nayo gusota gwa ddala, n'okubwatuka naggwo musota omunene ennyo. Eno nsonga nkulu nnyo; tusaanye okukimanya nti Baibuli ekozesa enjogera eba eriwo mu kiseera kye yawandikirwamu, awatali kugamba nti ewagira enzikiriza eyo esibukako enjogera eno.

Tulaze ng'enjogera eno bweri ky'ekimu ne yaffe eya kaakati. Kino Baibuli ekikozesa okusobola okukakasa agamu ku mazima amakulu getulowoozezako mu masomo 6.1 ne 6.2 – nti Katonda ye ow'amaanyi yekka; yavunanyizibwa okugezesebwa kwaffe; ekibi kiva mu ffe – ebintu bino byonna biyinja okutegeerekeka bwe tumanya obunene obw'amaanyi aga Katonda eri okulokola.

Kino nga kituli mu ndowooza, kyewunyisa engeri ey'oby'okulabirako ebingi ebiyinja okusangibwa mu Ndagaano Empya ku njogera eyaliwo mu nnaku ezo ng'ekozesebwa awatali kugololwa. Wano waliwo eby'okulabirako.

- Abafalisaayo bavunana Yesu olw'okukola ebyamagero ku lw'amaanyi aga Katonda atali mutuufu ayitibwa Beeruzebubi. Yesu nagamba: "Oba nga nze ngoba dayimooni ku bwa Beeruzebubi, abaana bammwe bagigoba ku bw'ani?" (Mat. 12:27). 2 Bas. 1:2 kirambulula bulungi nti Beeruzebuli yali Katonda ow'Abafirisuuti atali mutuufu. So Yesu teyabagamba nti, kaakano mulabe, 2 Bas. 1:2 kigamba nti Beeruzebubi yali katonda atali mutuufu, kale okunvunana kwamwe si kutuufu. Nedda, yayogera

gyobeera beeruzebubi yaliwo, kubanga ekyamusanyusa bwali obubaka bwe okuba nga bufunibwa bulungi eri abantu be yali asomesa. Kale mu ngeri y'emu Yesu yayogera ku kugoba ba dayimooni – tekyamwetagisa kugamba nti: 'mu butuufu tebaliwo' yayigiririiza Enjiri ye mu njogera eyali eriwo mu budde obwo.

- Ebikolwa eby'abatume 16:16-18 nga bwe byalungamizibwa Lukka: "Omuwala eyaliko dayimooni alagula n'atusanga" Kyali tekyetagisa Lukka kugamba omuwala yaliko dayimooni alagula, naye dayimooni ono Katonda atali mutuufu ddala. Mu ngeri y'emu ebyawandiikibwa mu Njiri tebigamba nti Yesu 'yagoba badayimooni naye badayimooni bano mu butuufu tebaliwo, eyo yali enjogera ey'ebiseera ebyo eyali etegeeza endwadde'.
- Mu Lukka 5:32 Yesu yali agamba Abayudaaya ababi nti: Nze sajja kuyita batuukirivu... " Yali ageezako okutegeeza nti, sajja kuyita abo abeyita nti batuukirivu, naye Yesu yakozesa ebigambo byabwe byennyini, newakubadde nga tekyali kituufu nti batuukirivu. Ne Lukka 19:21-33 kiraga Yesu ng'akozesa ebigambo eby'omusajja owa talanta emu ebitali bituufu okusobola okuwa ensonga ze eri omusajja ono, naye nga tagolodde obukyamu bw'ebigambo ebyo omusajja ono bye yali akozesa.
- Baibuli erimu eby'okulabirako bingi nyo ku kuzozesa enjogera eyaliwo mu biseera bye yawandikirwamu; okugeza nga Malaya omusajja okuyitibwa "embwa" mu kitabo Ma. 23:18, enjogera dayimooni nakyo kya kulabirako ekirala.
- Abayudaaya ab'omulembe ogwa Yesu balowooza nti bali batuukirivu olw'okubeera abazzukulu ba Ibulayimu. N'olw'ekyo Yesu naye yayogera gye bali "ng'abatuukirivu" (Matayo 9:12, 13), n'abagamba: "manyi nti muli zzadde lya Ibulayimu (Yok. 8:37). Naye teyakikiriza nti bali batuukirivu, kuba kino yakidinganamu emirundi mingi (Laba Yok. 8:39 – 44). Kale Yesu yatwalanga ebigambo by'abantu nga bwe baba babyogede nga tabiwakanyiza, naye ng'alaga amazima. Tulaze nti Katonda naye bwati bwe yakwatanga ebintu abakafiiri bye bali bakirizamu mu Ndagaano Enkadde. Endowooza eya Kristo ku badayimooni yali ky'ekimu; ebyamagero bye ebyamuwebwanga Katonda byayolesa nga obulwadde bwe buletebwa Katonda, awatali maanyi malala gona, olw'okulaba nti Katonda, Ye alina amaanyi agataggwawo ag'okubawonya.
- Pawulo yakozesa ebikwate eby'Abayonaani okusobola okwanukula abo abali bakkiriza ebikwate ebyo (Tito 1:12; Bik. 17:28). Kye tugeezako okukubulira kirabibwa bulungi mu kwanukula kwa Pawulo bwe yasanga ekyoto ekyali kiwandiikidwako nti "KYA KATONDA ATATEGEERWA", kwe kugamba nti, oyo Katonda ow'abakafiiri yena ayinza okuba nga gyali naye ng'abantu ab'Asene tebamumanyi. Wabula Pawulo

mu kifo eky'okubavuma olw'obusirusiru bwabwe mu kukiriza kino, yatandikira awo wennyini asobole okubasobozesa okutegeera Katonda omu omutuufu, oyo gwe bali tebamanyi (Bik17:22,23).

- Ebikolwa eby'abatume 28:3-6 kyogera ng'embalasasa bwe yerippa ku mukono gwa Pawulo. Naye abantu abaali bamwebunguludde ne bagamba bokka na bokka nti Pawulo mussi; oyo "omusango gwe gutaganya kubeera mulamu". Endabamu yabwe ey'embeera eno yali nkyamu nyo ddala. Naye Pawulo teyakibannyonyola mu bujjuvu, wabula yakola eky'amagero – yekunkumulako ekyekulula kino n'atabaako kabi.
- Bwali bukiriza obwa Yesu obulabwa obulungi nti ebikolwa byeyongere okusinga ebigambo. Teyavumiriranga ndowooza mbi butereevu, kale teyavumirira na tteekka lya Musa ng'eritasobola kuleeta obulokozi, naye yakiraga na bikolwa bye; okugeza ng'okuwonya ku ssabitti, n'amazima ki kye gaali. Bwe yavunanwa okubeera omusamaliya, Yesu kino teyakyegaana (Yok. 8:48) geraageranga ne Yok. 4:7-9) newankubadde ng'Obuyudaaya bwe, ng'ezzadde lya lbulayimu, kyali kikulu nnyo eri enteekateeka ya Katonda ey'obulokozi (Yok. 4:22).
- Yade Abayudaaya mu (kweyagalira) bafundikita bagamba nti: "Yesu yali ferefuula eyenkanankana ne Katonda" (Yok 5:18). Yesu teyakiganirawo mangu; wabula yabategeeza ng'ebyamagero bye bwe bimwobeka okuba omuntu akola ku bwa Katonda, nga n'olwekyo yali teyenkanankana ne Katonda. Mu ngeri y'emu, ebyamagero bya Yesu byayoleka ensobi ey'okukiririza mu dayimooni. Ekyamagero kya Yesu okuwonyeza omulema mu kidiba kwali kwoleka obusirusiru bw'Abayudaaya mu lufumo nti malayika yakwatanga ku mazzi ag'omukidiba ekye Besesuda, n'agawa omukisa ogw'okuwonya mu biseera by'embaga ey'okuyitako. Olufumu iw'awandiikibwa nga bwe luli awatali kuwakkanya ekituufu mu kyo; ekyawandiikibwa ky'ekyamagero kya Yesu kye kyanika obutali butuufu bwalwo (Yok 5:4).

DDALA BADAYIMOONI BE BALEETA OBULWADDE?

Abo bonna abakiriza nga waliwo dayimooni ekibuuzo kye balina okwebuuzza kiri: "Bwe mba nga ndwadde, dayimooni yaba andwaziza? Bwe kiba nga olwoozza nti ebyawandiikibwa byonna mu Ndagaano Empya ku badayimooni bikwata ku bakatonda abalala abatambulatangula nga bakola obubi, awo oba olina okuddamu nti "Yee". Bwe kiba nga bwe kityo bwe kiri, ngeri ki gy'oyinza okunnyonyolamu olw'amazima nti endwadde ennyingi ezivunanibwa ku badayimooni kati zisobola okuwonyezebwa oba okukendezebwa n'eddagala? Omusujja gw'ensiri kye ky'okulabirako. Abantu bangi mu Africa bali bakkiriza nti badayimooni be baleeta omusujja, naye tukimanyi nti kati waliwo eddagala. Kati ogezeeko

okugamba nti dayimooni olulaba ng'embeke zino zimiribwa atya n'aduka? Ezimu ku ndwadde Yesu zeyawonyanga ezagambibwa okuba nga zireteddwa dayimooni zivumbuddwa gamba nga lubwamira oba ensimbu – zino zombi nga kati zisobola okukendezebawako n'eddagala.

OBUKKIRIZA MU KUKOLA 12: OLUTALO OLW'EBIROWOOZO

Tumaze okulaba nga setaani kintu kya bulijjo ekikwata ku bibi byaffe; ekibi n'okukemebwa biva munda mu ffe. Ekisaawe kyennyini eky'okulwanagana okw'eby'omwoyo gwe mutima gw'omuntu; setaani tali wa bweru mu kutegeera okukirizibwa okwa bulijjo. Olw'amazima nti Mukama Yesu ya wangulira ddala ekibi kisaanye okuba ky'amakulu eri ffe mu kulwanagana n'ekibi, obuwanguzi obwa ddala bulitukibwako

OLUTALO LWA BIROWOOZO, SO SIKUNENYA BALALA

Singa tukwata kino, twandirwanye bulijjo okufuga ebirowoozo, twanditakabanidde okujjuza ebirowoozo byaffe n'ekigambo kya Katonda, n'etusoma Baibuli zaffe buli lunaku, n'etulwooza ku ebyo byokka ebituleetera okukola ennyo, ne twekebera fekka, ne tukkiriza nti mu buzaalirana tuvunanibwa ekibi ffe n'abantu abalala. Tetwanditute bunafu obw'abalala gye tuli nga ekitukwatako ennyo; wabula okukiraba nga 'setaani' waabwe. Okukkiriza mu setaani kikyaaase nnyo, kubanga kyigyawo okulwooza ku kulwanagana n'embeera yaffe eyo munda n'ebirowoozo. Naye wadde nga tetukkiriza mu setaani nga ekiramu, tuyinza okutondawo ekintu kye ekimu nga ekyo; tuyinza okutonda setaani owa wabweru nga tiivi oba Obukatoliki, ne tulwooza nti okufunvubira kwonna okw'eby'omwoyo byaffe, tuteekwa okuba nga tulwanyisa ebintu bino mu kifo eky'okulwooza ku kwerwanako ffe bennyini. Kyangu nnyo okulema okwerowoozako nga omwonoonyi ne ku bwetaavu obw'okutuukuzibwa n'okukula, n'obwetowaaze kino ky'ekireeta, mu kifo kyakyo n'olwooza ku kintu wabweru waffe ng'omulabe ye yennyini. Okutegeerera ddala 'sitaani' ye ani kyongerera okutusikiriza okumulwanyisa. Albert agamba mu katabo ke ka 'The Rebel' (Omuyeeekera) nti “omuntu taba w'amaanyi okukira ng'ali mu kuwakkanya, nga mweteefuteefu okuwayo obulamu bwe okununula abo abayisibwa obubi”. Kasita tunnyonyoka bulungi omulabe, tusobola okuyimirirawo eri olutalo olwo lwennyini n'okusomooza.

Tetusaanye kunenya buzaalirana bwaffe olw'empisa zaffe ezitali nnungi mu ngeri ng'Abakristaayo abolulango bwe banenya setaani owa webweru. Tuteekwa okuwunikirira olwa buli kibi kye tukola n'ekikolwa eky'obutuukirivu kye twerabira. Mu kino mwe tusanga

ekyesigamizibwako eri okukkiriza ekituufu eri ekisa, okusikirizibwa okutuufu eri ebikolwa eby'okuddamu eby'obuwombeefu, omumuli omutuufu ogw'okutendereza mu ffe, ekyesigamizibwako eky'obwetoowaaze ekya ddala. Kigambibwa bulungi nti "Omuntu afugibwa ebyo byalowoozako, naye nga otegedde nti omusiizzi afugibwa ebintu bye byakozesa". Ddala tusobola okutuuka ku kwefuga fekka; tekisoboka kuba nga Katonda musunguwavu gye tuli olw'okuba nga tuli bantu. Tekisoboka kuba nti obuzaalirana bwaffe bwe butuwaaliriza okwonoona mu ngeri gye tutasobola na kwerwanako. Bwe kiba nga kino kituufu, obusungu bwa Katonda bwandibaadde ne ku mwana we atakola kibi, eyagabanira ddala ku buzaalirana bwaffe. Mukama yagabana ku buzalirana bwaffe, naye natayonoona, era ye mu kino kye eky'okulabirako kyaffe ekituufu n'ekyokwegomba. Ekibuuzo 'Yesu yandikoze ki. . .?', ku nsonga eno oba mu mbeera eno kiriana amaanyi gonna agasikiriza kasita tukkiriza nga Mukama Yesu, yakemebwa nga naffe bwe tukemebwa, nazikirizza setaani mu ye, nnamuwangula ku musalaba, wadde nga yalina obuzaalirana nga ffe. Abantu boogera ebigambo nga 'Ndi mwonoonyi', 'okugenda mu ggulu', 'setaani', nga tebalina kyonna kye bategeera ku ekyo kyennyini kye babeera boogera. Era naffe tusobola okukola ekintu ky'ekimu- tuyinza okwogera ku 'kibi' naye nga tetulina ndowooza yennyini ku kye tusaanye okuwulirira ddala muli munda ne kye tulina okutegeera.

Mu buli muntu yenna waliwo olutalo lunene wakati aw'ekituufu n'ekikyamu, obulungi n'obubi, okukemebwa n'okuziyizza ebiva mu kukemebwa. Olutalo luno lwa bulijjo, ne mu bintu bye tulaba nga ebitono- gamba ng'okusalawo obutagala muntu mulala, okusunguwala n'okukambuwala kubanga tulowooza nti omuntu omulala ali mu kutusekerera, n'ebirala ebiri nga ebyo. Abantu bangi mu nsi muno tebayinza kukkiriziganya n'ebyo bye tutuseeko – nti setaani si ye 'malayika eyaggwa' oba ekitonde ekirina amaanyi eg'enjawulo, wabula kukemebwa kwaffe okutulimu bennyini, oba nga Peetero bw'agamba, empologoma ewuluguma. Naye nga mu nkola, okwekenenya ebikwata ku bantu, kirizza oba ganna, kulaga nti: 'okulwanagana okwo munda' si kwa ddala kyokka, naye kitundu kikulu ku ebyo bye tuyitamu eby'omwoyo buli kiseera. Bye tufundikidde na byo bituufu, ne bw'ekiba nti abantu tebagala kukkiriza engeri ya Baibuli gye tubyogera kubanga balina akalombolombo ak'okukkiriza nti ekizibu kyennyini kwe kulwanagana okuva wabweru, okugambibwa nti kuleetebwa na 'setaani'. Era mu nkola wano ekiyigirizibwa we kyetaagisiza okulumira ddala- kuba bwe tuba nga tukitegeerera ddala nga 'setaani' n'amaanyi ge gonna byaggyibwawo mu Yesu, bwe twekenenya omusalaba ogwe ekyewunyo ne tulaba ng'amaanyi ga setaani gasalibwako mu birowoozo bya Mukama Yesu ng'ali okwo, era nti obuwanguzi obwenkomeredde bwagabana naffe abali mu ye . . . ensibuko, ey'obulumi obungi ennyo n'obutakola bulungi, atubikkulirwa nga atakyali na buyinza. Kubanga ffe abewaayo mu

kwonoona, abewaayo eri 'okulwanagana okuli munda', emirundi mingi nga mu kulwana tuwangulwa, twalokolebwa mu maanyi ag'okuwangulwa olw'ekisa n'okusonyiibwa, era Katonda ow'ekisa kyonna atubala ng'abali 'mu Kristo'. Mukama Yesu ye yawangula 'okulwanagana okuli munda' ekiseera kyonna, era nga mu lwatu ekyo tukiraba mu bikemo eby'omu ddungu ne ku musalaba. Era olw'ekisa kye, tubalirwa nga ye. Tekywunyisa nti okusobola okubituukaka bino yalina okugabana ku buzaalirana bw'abantu, okuba 'n'okulwanagana okuli munda', awo nno asobole okukuwangula. Mu ndwooza yange kirungi era kituufu nti, okuvvunula ekintu ekimu mu Baibuli ku kulembera okulala, era n'efuuka ensonga ey'okukyusa obulamu mu nkola. Mu bino byonna tulaba obulungi bwa Katonda obutenkanikika ng'akola n'abantu eri obulokozi bwabwe.

OKWEYOGENZA FEKKA

Kyandiba kirungi okugamba nti setaani kkwata ku kweyogerako fekka- oluuyi olulala lwennyini ku ndwooza eya setaani owa wabweru. Yesu yakwatira ddala ku nsonga enkulu ey'okweyogerako fekka mu lugero lwe olw'omugggaga omusirusiru, eyerowoozako munda mu ye nga bwe yalina ebintu ebingi ennyo, era nnayogera 'n'emmeeme' ye eri obwetaavu bw'okuzimba amawanika agasinga obunene . . . (Luk. 12:17 – 19). Singa tukitegeera nga okweyogeza fekka ye mulabe asinga [setaani], olwo tulizuula amaanyi ag'okutambulira mu kulowooza ku by'omwoyo ebituufu, ne tusibira wamu okulowooza kwonna eri okugondera Kristo. Ensengeka ya Pawulo ey'ebigambo wano eri nga etegeeza nti 'okulowooza kwaffe kwonna' mu buzaalirana tekugondera Kristo; era eno ye ngeri ye eyokwogera ku 'setaani'.

Mu Ma. 15:9 Musa alabula Isiraeri nti: “Weekuumenga waleme okubaawo mu mutima gwo ekirowoozo ekbi”. Mu lulimi Oluyudaaya 'ekirowoozo' kye 'ekigambo' – ekirowoozo kiri kukasa nga toba na mutima omukodo olw'okuba omwaka ogw'okusumululirwamu gunaaatera okutuuka, olw'okuba omanyi nti olina okumusonyiwa ebbanja mu mwaka ogw'okusumululirwamu. Tulina wano mu Ndagaano Enkadde ekyenkanankanyizibwa setaani owe Ndagaano Empya. Tusobola okwekuuma obuteyogerako fekka, naye tukuleka ne kubaawo. Musa ky'agamba ekikulu kiri: 'Weekumenga okweyogerako wekka; tunuliranga engeri gy'oyogera ebigambo byotomaliriza nga “Omwaka ogw'okusumululirwamu gunaaatera okutuuka . . . , ekiyinza okukuviirako 'okubimaliriza' n'ebikolwa ebitali bya kisa'.

Okumanya ekituufu n'amaanyi eri okweyogeza fekka kimu ku bireeta okutegeera obulungi setaani ye ani. Zab. 36:1 erabula nti: “Ekyonoono ky'omubi kyogerera mu mutima gwange”. Ekkubo lya Kayini mwalimu okuvuma ebyo bye yali tamanyi (Yuda. 10,11). Yalema okutegeera oba teyaleka kutegeera kumujjira, amateeka ag'okussaddaaka era nnanyooma

muganda we n'ebiragiro bya Katonda, yafuukira ddala omwana wa setaani ow'omu Baibuli-kubanga yalema okutegeera.

Okweyogeza fekka kye ekisalawo wa we tugenda ku bikwata ku be tukulagana n'abo. Singa tuba n'okweyogeza eri ebirowoozebwa ku muntu omulala so nga ate twogera era tweyisa bulungi gy'ali, mu kiseera eky'okumpi oba ekitali kya wala tuyinza obutaddamu kukola ekikolwa ekyo. Kigambibwa bulungi nti: "Omukwano ogutamnyiddwa gulina amaanyi nnyo okusinga ogwo ogumanyiddwa". Kino kitegeeza byonna. Ekyo ky'oyogera ku mukazi wo wekka; engeri gye wekennyenyamu ebikolwa by'omwana wo wekka. . . kino g'emaanyi ago gennyini, agakyira ebigambo byonna eby'enjawulo n'enneyisa yo ffe gye tuyinza okulaga. Ate nga eky'ennaku ensi erowooza nti kikulu nnyo engeri gy'oyogera ebigambo; kino kudduka okuva ku bukulu obw'omugaso eri gwe wennyini munda. Era nga ate y'ensonga endala lwaki okweyogeza fekka kikulu nnyo eri okubaawo okutuufu, kwennyini okw'amazima n'okukula mu by'omwoyo. Era kino kyonna ky'ekiva mu kutegeera okulungi okw'amazima nti setaani owa ddala ye mulabe ow'ebirowoozo byaffe byennyini ebyo munda.

AKANYOMERO 9: OKULAGULA (EBY'OBULOGO)

Akanyomero kano kawandiikidwa okusobozesa ebyetaago by'abo abali mu Africa n'ebitundu ebirala eby'ensi okulagula gye kuli ng'ekintu eky'omu bulamu bwabwe obwa bulijjo. Kintu ekitegeerekeka obulungi eri abasomi aba Baibuli nti okugenda bu by'okweraguza, abasawo b'ekinnansi n'ebiri ng'ebyo tebikwatagana na muntu ali mu mazima. Kyokka, nkimanyi ng'abasawo b'ekinansi emiwendo gyabwe si minene nnyo ate era olusi bangu okutukirira okusingako abasawo ab'ekizungu ate nga kuno kw'ogasse n'obumanyirivu bwabwe kibaletera okusikiriza abantu. Twetaaga okutunulira ekintu kino nga tusinziira mu Baibuli. Eno y'engeri yokka mwojja okufunira amaanyi ag'okuziyiza okukemebwa okukozesa abantu bano.

EBY'OGERWA ABALAGUZI.

Ekiisookera ddala, eby'abaluguzi bye boogera nti bawanguzi, byetaaga okwekenenyezebwa bulungi. Tusobola okuba abamativu nti bazimbulukusa nnyo ebyo bye beyogerako. Okuwonya kwabwe tekukolebwa mu lwatu eri abantu bonna okulaba. Bwe kiba nga mazima bakoze nnyo, twandirowoozesa nti bandibadde nga bakola mu malwaliro, ne mu nsi mwonna bandibadde mwe bali. Embeera entuufu ey'abo be bagamba okuba nti bawonyeza nayo tetegerekeka –engeri gye bagenda nga basuukamu nayo nzibu okutegeera.

Abo bonna abasanga okukemebwa kuno balina okwebuuzza oba nga ddala waliwo obukakafu obumala ku maanyi gaabwe – gamba wali owulideyo nti waliwo omuntu eyabadde akola mu kyuma eky'embaawo ne kimutemako omukono naye yagenze ow'omulaguzi na guyungako? Buno bwe bujuulizi bwe twagala okuba nga tusobola okubasemba. Ma. 13:1 – 3 kigamba nti: Isiraeri yasomesebwa nti: bwe wabawo oyo akola eky'amagero oba akabonero ekyo ne kitatuukirira towuliranga bigambo bye okujjako ng'ayogera bulungi eri ekigambo kya Katonda. Kituufu nti abalaguzi tebakkiriza mazima ga Katonda nga bwe gabikulwa mu Baibuli – n'olw'ekyo tetusaanye kukemebwa mu kukiriza nti nabo balina amaanyi; kubanga tulaba nga amaanyi gonna gava eri Katonda (Bar. 13:1; 1Kol. 8:4 – 6).

Eky'okubiri ekika eky'ensonga zebakolako zitegerekeka bulungi. Kitegerekeka bulungi nti tukozeako ekitundu kimu kyokka ku buli kikumi eky'obwongo bwaffe. Ekitundu ekisigaddewo kirabika nga kisuuka amaanyi gaffe okusobola okukikozesa (naye ng'awatali kubusabusa tulisobola okukikozesa nakyo mu bwakabaka bwa Katonda). Ebirowoozo byaffe birina kye bikyusa ku mibiri gyaffe nga tetutegedde nakutegeera. Abo abasomi b'endowooza ez'abantu emanyiddwa olw'okujjanjaba abantu endwadde ezikwata ku musaayi nga babakirizisa nti omusaayi gwabwe guli kutambula era gulikukola bulungi nga bulijjo. Abasawo kino bakikkiriza ng'ebiseera ebimu okuwonyezebwa okw'engeri ng'eno kubawo awatali nakukozesa ddagala lya bulijjo.

Mu ngeri y'emu bwe weralikirira ennyo ofuna endwadde y'alusa n'omutwe okukuluma. Okuwumuza ebirowoozo kiyinza okukuyamba okugoba obulwadde bunno. Naye katutwale ng'eky'okulabirako omukono gwaffe bwe gusalibwako ekyuma, okuwumuza ebirowoozo tekisobola kuguzaako.

ENSIBUKO Y'AMAANYI

Amaanyi gonna ga Katonda. Ebintu ebirungi n'ebibi gamba nga endwadde biritibwa Ye – si balogo. Omulamwa guno gusangibwa nnyo mu byawandiikibwa nga Isaaya 45:5-7; Mik. 1:12; Am. 3:6; Okuva 4:11; Ma. 32:39; Yobu 5:18. Ebyawandiikibwa bino ojja kubiganyulwamu nyo bw'on'obisoma n'obwegendereza. Ekidirira tulina okusaba Katonda bwe tuba nga tulwadde. Weewaawo nga kuno kwe tutadde n'obujjanjabii obulala obutegeerekeka obulungi. Naye bwe tugenda mu balaguzi, tuba tudda eri abantu abemaanyi okuba nga balina obuyinza eri 'amaanyi g'enzikiza' agabasobozesa okutuwonya. Naye ffe tukimanyi bulungi nti amaanyi gabwe ago tegaliyo. Katonda y'ensibuko ey'amaanyi gonna.

Okugenda eri abalaguzi kuba ng'okugamba nti Katonda si wabuyinza, nti era amaanyi amalala, ago abalaguzi ge bagamba okubeerawo ge galeeta endwadde gyetuli.

Okulowooza bw'oty'o kisunguwaza nnyo Katonda. Isiraeri yasalawo okukiriza Katonda naye nate ne bakkiriza nti waliwo amaanyi amalala agali gafuga obulamu bwabwe, ge balina okukolagana nago nga basinza ebifaananyi. Kino kyaletera Katonda okunyiiga na begaana okubeera abantu be (Ma. 32:16 – 24). Eri Katonda, okujjako nga tuba n'obwesige mu Ye yekka, tuba ng'abatamukiriza nakatono okugamba nti olina obukiriza mu Katonda omutuufu owa Isiraeri naye mu kiseera ky'ekimu n'okkiriza nti waliwo amaanyi amalala agawukanye ku Katonda, n'okuleka omulaguzi okugeezako, okukolagana n'amaanyi ago okutuleka, kuba kukola nga Isiraeri bwe yakolanga mu biseera ebyayita. Ebyafaayo ebingi ennyo ku Isiraeri "byawandiikibwa olw'okutuyigirizanga ffe". Tetusaana kwegata n'abo abalina okukiriza mu maanyi gano.

"Kubanga obutuukirivu n'obujeemu bugabana butya? era Yeekaalu ya Katonda yeegatta etya n'ebifaananyi? Kubanga ffe tuli Yeekaalu ya Katonda omulamu... Kale muve wakati w'abo, mweyawule, bw'ayogera Mukama, era nnabeeranga Kitammwe gye muli, nnaamwe munaabeeranga gye ndi abaana ab'obulenzi n'ab'obuwala" (2 Kol. 6:14-17).

Bwe tuba n'obumalirivu n'okwewaayo okweyawula ku bintu bino, tuba n'okusuubizibwa okw'essanyu nti ddala tuli abaana ba Katonda yennyini. Omuzadde omulungi alabirira omwana we ng'alwadde. Tekiba kirungi bwe twesiga Katonda waffe ow'omu-ggulu nti ajja kutukolera n'okusingawo?

Amazima gali nti abalaguzi bakolagana n'abo ababakirizamu. Mu ngeri y'emu, omuntu eyafiirwa omwagalwa we asobola okugenda eri omulaguzi okumusaba alabe omuntu eyafa. Omulaguzi amugamba okuzibiriza amaaso ge n'alowooza ku kifaananyi ky'oyo ey'afa gw'asobola okujjukira obulungi. Awo omulaguzi asoma ebirowoozo by'oyo gw'aba akolako n'ayongerako ebibye n'ayogera ku muntu eyo eyafa, gw'akolako olwo namatizibwa ng'omulaguzi ono bw'alabye omuntu we eyafa. Naye ono gw'aba akolako bwagana okukiriza, tewaba na mulaguzi ono bya mugamba. Jjukira nti tewali na bukakafu bulaga nti alabye omufu oyo.

'Abalaguzi' (abalogo) ababuliranga Falaawo ne Nebukadduneeza ebirooto byabwe tebandisigadde mu bifo byabwe eby'obuvunanyizibwa singa tebatutumuka mu bulaguzi bwabwe. Naye basinziiranga ku bukodyo obw'okusoma ebirowoozo. Weewaawo, Mukama

bwe yalinga mu bintu ebituuse ku muntu gwe balinga bali mu nkolagana naye, nga bwe yakola mu bulamu bwa Falaawo ne Nebukadduneeza, olwo ng'amaanyi gaabwe gabula. Ky'ekimu ne Balaki eyakiririza mu maanyi ga Balamu ag'okukolima abantu – namusuubiza eby'obugaaga ebingi ennyo olw'okumukolera omulimu gwe, ng'amugamba nti "mmanyi nga gw'osabira ggwe omukisa aweebwa omukisa ne gw'okolimira akolimirwa" (Okubala 22:6). Naye Balamu, eyali mu ngeri nyingi ng'afaananako omulaguzi, yagenda okwesanga nga obusobozi bwe buno bumuvuddeko bwe yali ng'akolagana n'abantu ba Isiraeri. Kirabibibwa bulungi, nti abantu ng'abo tebaba na buyinza bwonna bwe baba nga bali kukolagana n'abantu abalina enkolagana yaabwe ne Katonda omutuufu, newakubadde nga babadde bamanyifu nnyo olw'etutumu lyabwe mu nkolagana n'abantu abalala.

EBY'OBULOGO MU BAIBULI.

Kino kyo ekituufu kye kiteegeza kiri nti bwe tusendasendebwa okugenda ew'omulaguzi (abalogo), olwo tuba tulina okuteeka okukiriza kwaffe kwonna mu Ye. Tewaba makulu gakukozesa balaguzi bwe tuba nga tusubira busuubizi nti ekinavamu kye kiba kivaamu; era nabo bennyini bagamba ky'ekimu kino nti "Mukama bw'anaba ayagadde". Okuteeka obwesiga bwaffe bwonna mu bantu ng'abo n'okukiririza mu maanyi ge bagamba okubawo n'okugafuga, kiba kiteegeza nti tetulina bukkiriza nakatono mu Katonda omutuufu ow'obuyinza bwonna.

Bwe tuba nga tukkiriza eby'awandiikibwa ebyo ku Falaawo, Balaka ne Nabukadduneeza ebyogerwako waggulu, tuba tetusaana kuteeka obwesige bwaffe mu bulaguzi. Eby'okulabirako ebyo bye tuwadde biraga ng'abalaguzi tebalina maanyi ku bantu ba Katonda – tumanyi nti ffe tuli abantu be, olw'okuba twayitiibwa era ne tubatizibwa.

Obulaguzi Pawulo abwogerako "ng'ebikolwa eby'omubiri" awamu n'okusinza ebifaananyi, obwenzi n'obukaba (Bag. 5:19 – 21). Agamba "nsooka okubabuulira kw'ebyo nga bye nnasooka okubabuulira (kwe kugamba nti Pawulo mu nsomesa ye, bino yabisangako nyo essira), nti bali abakola ebiri ng'ebyo tebalisikira bwakabaka bwa Katonda". Enkyenkana kino mu teeka lya Musa kyali ekiragiho nti abalogo (abalaguzi) bonna n'abo abayisanga abaana babwe mu muliro balinga bakuttibwa mbagirawo (Ma. 18:10, 11; Okuva 22:18). Abo abayisanga abaana babwe mu muliro si be bali abalaguzi bennyini – abalaguzi n'abasinza ebifaananyi basomesa nga nti okwekuuma eri amaanyi g'obubi, abaana b'abo abagala okwekuuma balinanga okuyisibwa mu muliro. Kale tulaba ng'abalaguzi n'abo ababakozesanga balina okutiibwa; mu Ndagaano Empya, ekibonerezo ng'okoze ekintu nga kino bwe butaba mu bwakabaka bwa Katonda.

Okukozesa abalaguzi ng'engeri ey'okwekumaamu kintu Katonda kya tayagala ffe tukole. Mu buli ky'akusalawo kye tuba tutuuseko mu bulamu bwaffe obwa Kristo, tulina okwebuuzza nti: 'Ddala ddala Katonda ayagala nkole ekintu kino?' 'Kino Nandikikoze singa mazima Yesu abadde ayimiridde awo okumpi nange?' Nga tusinzira ku ngeri nti Katonda tayagala bya kulaguzi, ndowooza eky'okuddamu kirina okuba nti nedda, Katonda tayagala tubikozese. Obulaguzi bwogerwako Samwiri ng'obwefaananyiriza 'n'okujeemera' (1 Samwiri 15:23), ekigambo kya Katonda. Nga Isiraeri bw'atawulira Mukama Katonda, bwe yateeka okukiriza kwe mu bifaananyi n'okweraguza, tekirowoozekeka (Ma: 32:16-19). Katonda awa ensonga nti yalagira Isiraeri okugoba Abakaanani olw'obukkiriza bwabwe mu by'obulogo, naye ate bo ne betaba mu byo (Ma. 18:9-14). Kale ffe nga Isiraeri omuggya mu kubatizibwa, tekitugwanidde kukopa empisa embi ez'omu nsi, si kulwa nga tusingwa okusuubizibwa okw'okubeera mu nsi ey'obwakabaka bwa Katonda emirembe n'emirembe.

Katonda attuwe omukisa ffena nga tutambulira mu nnaku zino ezisembayo ez'ekizikiza, ensi eya bannamawanga okugenda mu bwakabaka bwe obw'ekitangala n'amazima n'ekitiibwa. Kubanga tebakkiriza kwagala mazima, balyoke balokoke.... Katonda kyava abasindikira okukyanya okukola, bakkirize eby'obulimba.... Naye kitugwanidde ffe okwebazanga Katonda ennaku zonna ku lwammwe, ob'oluganda abagalwa Mukama waffe....Kale nno, muyimirirenga era munywezenga bye mwaweebwa ne muyigirizibwa oba mu kigambo oba mu bbaluwa yaffe. Naye Mukama waffe Yesu Kristo yennyini, ne Katonda kitaffe, eyatwagala n'atuwa okusanyusa okutaggwaawo n'essubi eddungi mu kisa, abasanyuse emitima gyammwe aginywezenga mu buli kikulwa n'ekigambo ekirungi," (2 Bas. 2:10-17).

AKANYOMERO 10:

KIKI EKY'ALIWO MU LUSUKU ADENI?

Olubereberye 3:4-5: "Omusota ne gugamba omukazi nti okufa temulifa. Kubanga Katonda amanyi nti olunaku lwe muligulyako mmwe, amaaso gammwe lwe galizibuka, nammwe muliba nga Katonda okumanyanga obulungi n'obubi."

ENVUNNULA EY'ABANGI:

Abantu bangi balowooza mbu omusota wano yali malayika eyayonoona eyitibwa "setaani". Mbu yasuliibwa okuva mu ggulu olw'okwonoona kwe, najja ku nsi okukema Kaawa mu kukola ekibi.

EBY'OKWOGERA KO:

- Ekitundu kino kyogera ku "musota". Ekigambo setaani mu kitabo eky'olubereberye tekirimu mwonna.
- Omusota tegwogerebwako nga malayika nakatono.
- Kale nno tekyewunyisa nga tewali kyawandiikibwa kyonna mu kitabo eky'olubereberye ekyogera ku yenna eyasuulibwa okuva mu ggulu.
- Ekibi kireta okufa (Bar. 6:23), bamalayika tebaffa (Luk. 20:35-36), kale bamalayika tebasobola kwonona. Empeera ey'abatuukirivu kwe kukolebwa nga bamalayika obutaddayo kufa nate (Luk. 20:35-36). Singa kyali nti bamalayika bonona, awo nno n'abatuukirivu nabo bandibadde basobola okwonona n'olw'ekyo nga basobola okufa, ekitegeeza nti tebandifunye obulamu obutaggwaawo.
- Abogerwako mu kuggwa okw'omuntu bali: Katonda, Adamu, Kaawa, n'omusota. Tewali ayogerwako mulala yena. Tewali kiraga nti ekintu kyonna kyayingira mu nda mu musota.....gugukozesa ekyo kye gwakola. Pawulo agamba nti omusota "gwalimbalimba Kaawa mu bukuusa (bwagwo)," "Katonda yagamba omusota nti: olw'okuba okoze kino....." (Lub. 3:14). Singa setaani ye yali akozesa omusota, lwaki tayogerwako era lwaki teyabonerezebwa?
- Adamu yanenya Kaawa ku lw'ekibi kye: "ye ampadde ku muti" (Lub. 3:12). Kaawa yanenya musota: "omusota gunsensesenze ne ntola ne ndyaako" (Lub. 3:13).
- Bwe kiba nga kiwakanirwa nti emisota ennaku zinno tegirina maanyi gakwogera ng'omusota ogwo mu Adeni gwe galinago, osannye ojjikire nga;
- Lumu endogoyi yayogera n'omusajja (Balamu): "Endogoyi etayogera bwe yayogera n'eddoboozi ly'omuntu yaziyiza eddalulya nnabbi" (2 Pet. 2:16).
- Omusota gwali ogumu ku nsolo enkalabakalaba ezo Mukama ze yali akoze zonna (Lub. 3:1). Okukolimirwa kwaggwo kyandiba kye kyaguguyisako obusoboozi bwe gwali naggwo okwogera ne Adamu ne Kaawa.
- Katonda ye yatonda omusota (Lub. 3:1); ekitonde ekirala ekiyitiibwa 'setaani' si kye kyafuuka omusota; bwe tuba kino tukikiriza bw'ekityo, mu ngeri endala tuba tugezako okugamba nti omuntu ayinza okuyingira mu bulamu obwa munne n'asobola okubufuga. Eno ndowooza y'abakafiiri, mu Baibuli terimu. Bwe kiba nga kiwakanirwa nti Katonda si Ye yakola omusota kubanga olw'okuleetera Adamu ne Kaawa okukola ekibi, jjukira ng'ekibi kyayingira mu nsi ku bw'omuntu (Bar 5:12); kale nno, omusota gwali mubi, nga gwogera ku bye gulaba, n'olw'ekyo nga teguvunanibwa Katonda kale nno ne guba nga si gwe gwakola ekibi.

Waliwo abagamba nti omusota agw'Omulubereberye 3 gwekuusa ku baserafimu, Wabula, ekigambo mu Lwebbulaniya omusota ekikozesebwa mu Lub. 3 kya wu kkanye nnyo ku ekyo ki "S'erafimu". Ekigambo oky'Omuluyonaani ekyakyusibwa nga "Serafimu" amakulu gaakyo gali, "Oyo ali – nga omuliro" era kikyusibwa nti "omusota ogw'omuliro" mu Kubal 21:8, naye nga kino si ky'ekigambo ekyakyusibwa mu "Omusota" mu Lub. 3.

OKUNNYONNYOLWA KWE TWANDIGAMBYE.

- Tewali nsonga yonna ekugaana kukukkiriza nti ebyo ebyogerwa ku kutonda ne ku kuggwa okw'omuntu nga bwe bityo bwe byali (si lufumo). "Omusota" gwali musota ddala. Ku lw'amazima nti kati leero tulaba ng'emisota zekululira ku mbuto zagyo kutuukirira okw'ekikolimo ekyaweebwa gunaggyo ogwasooka. Lub. 3:14 kino ekisemba.
Mu ngeri y'emu tulaba ng'abasajja n'abakazi balumwa ebikolimo ebyabatekebwako mu kiseera kye nnyini ekyo. Tukimanyi ng'Adamu ne Kaawa bali omusajja n'omukazi abaddalira ng'era bwe tulaba kati omusajja n'omukazi nga basanyukira mu mbeera enungiko, kale nno omusota ogwasooka yali nsolo ya ddala, wadde nga gwali gusingako zinagyo gye tulaba leero.
- Bino wansi wano bintu ebiraga nga ebitundu eby'omu kitabo eky'olubereberye ebisookera ddala birina okutegeerwa nga bwe biri.
 - Mu kusomesa kwe ku kufumbiriganwa, Yesu mu (Matayo 19:5-6); yajjuliza ekyawandiikibwa ekyo ku Adamu ne Kaawa; luno teyalukozesa ng'olugero.
 - "Kubanga Adamu ye yasooka okutondebwa, oluvannyuma Kaawa. Era Adamu si ye yalimbibwa naye omukazi oli ye yalimbibwa n'aba mu kwonoona" (1Timoseewo 2:13-14), kale ne Pawulo naye yasoma ekitabo eky'olubereberye mu makulu gaakyo ago ku ngeri "omusota bwe gwaasendasenda Kaawa olw'obukalabakalaba bwagwo" (2 Kol. 11:3) – wetegereze nga Pawulo tayogera nti "setaani" ye yasendasenda Kaawa.
- Olw'okuba nti omusota gw'akolimirwa okubeera nga gutambuliranga ku lubuto (Lub. 3:14), kino kyanditegeeza nti okusooka gwali gulina ebigerere; nga kuno kwogasse n'amaanyi gaagwo ag'okulowooza, kyandiba nga kye kyali ekisolo ekidirira omuntu – ogw'ogerwako nga ogumu ku "nsolo zonna ez'omunsiko ze yakola Mukama Katonda" (Lub. 3:1, ne 14).

AKANYOMERO 11:

LUSIFEERI

Mu Isaaya 14:12-14 (mu Baibuli endala) “Ng’ogudde okuva mu ggulu, ggwe emumunyene ey’enkya, omwana w’enkya! ng’otemeddwa okutuuka ku ttaka, ggwe eyamegganga amawanga! N’oyogera mu mutima gwo nti ndirinnya mu ggulu, ndigulumiza entebe yange okusinga emmunyene za Katonda; era ndituula ku lusozi olw’ekibiina, ku njuyi ez’enkomerero ez’obukiika obwa kkono: ndirinnya okusinga ebire we bikoma; ndifaanana oyo ali waggulu ennyo”.

ENVUNNULA EY’ABANGI:

Kirowozebwa mbu Lusifa okusooka yali malayika ow’amaanyi eyayonoona mu biseera bya Adamu kale nno nasuulibwa ku nsi, mwatabangulira abantu ba Katonda.

EBY’OKWOGERA KO:

- Ekigambo “setaani” ne malayika mu kitundu kino tebirimu. Wano we wokka mu byawandiikibwa awasangibwa ekigambo “Lusifa”.
- Tewali bukakafu bwonna nti Isaaya 14 ayogera ku kintu ekyaliwo mu lusuku Adeni, bwe kiba nga bwe kiri, kale lwaki tulekebwa emyaka 3000 emabega okuva mu biseera eby’ekitabo eky’olubereberye olwo tulyoke tubulirwe ku ekyo ekyaliwo ekituufu?
- Lusifa ayogerwako nga eyali ebikiddwa envunyu (oluny. 11) era ng’asekererwa abantu (oluny. 16) lwa kuba nga yali takyalina maanyi olw’okusuulibwa okuva mu ggulu (enny. 5-8), kale tewali kikuletera kulwooza nti Lusifa kati ali ku nsi okukulembera okubuza abakkiriza.
- Lwaki Lusifa abonerezebwa olw’okwogera nti, “ndirinnya mu ggulu” (oluny. 13), bw’aba nga gye yali mu kiseera ekyo?
- Lusifa envunnyu zamulya emagombe: “Ekitiibwa kyo kissibwa emagombe... envunnyu zaaliiriddwa wansi we” (oluny. 11). Olw’okulaba nga bamalayika tebonoona (Lukka 20:35-36), Lusifa tesobola kuba nti malayika, enjogera eyo esaana muntu.
- Ennyiriri 13 ne 14 zekuusa ku 2 Bas. 2:3-4 ekyogera ku “muntu ow’ekibi” – kale Lusifa kyogera ku musajja omkia – so si malayika.

OKUNNYONNYOLA KWE TWANDIGAMBYE:

- Baibuli ezakakyusibwa zonna zanjula Isaaya essula 13-23 “ng'emiguggu” ku mawanga eg'enjawulo, okugeza nga Babulooni, Ttuulo, Misiri. Isaaya 14:4 kiwa amakulu g'ennyiriri ze tuli okulowoozako: “Awo oligera olugero luno ku kabaka w'e Babulooni n'oyogera nti omujoozi ng'aweddewo...” Obunnabbi kale bwogera ku kabaka o'we Babulooni, ayogerwako nga “Lusifa”. Bwaligwa: “Abo abanaakulabanga...nga bogera nti ye wuuno eyakankanyanga ensi.....?” (olunny. 16). Kale Lusifa ayogerwako bulungi ng'omuntu.
- Olw'okuba nti Lusifa yali muntu ate nga kabaka, “Bakabaka bonna ab'ensi...balyogera ne bagamba nti era naawe ofuuse munafu nga ffe? Ofaanaanyizibwa nga ffe?” (ennyir. 9-10). Lusifa n'olw'ekyo yali kabaka nga kabaka omulala yenna.
- Olunnyiriri olwa 20 lugamba nti ezzadde lya ba Babulooni teriryongerwako ennaku zonna, nga kale lubenkanyankanya. 'Lusifa' yayagala okusinga eggulu ne Babulooni nakyo bwe kyali (Yer. 51:53); “omusango gwakyo gutuuse mu ggulu (Yer. 51:9).
- Jjukira nti luno “lugero' ku kabaka w'e Babulooni” (olunny. 4) “Lusifa” kitegeeza “emmunyeenye y'okunkya” eyo ezisinga okwaka. Mu lugero luno, emmunyeenye esalawo “okulinnya mu ggulu...ndigulumiza entebe yange okira emmunyenye endala eza Katonda” (olunny. 13). Ku lwa kino, emmunyenye eyo ne suulibwa ku nsi. Emmunyeenye eno kitegeeza kabaka w'e Babulooni. Danyeri essula 4 ennyonnyola engeri kabaka Nebukadduneeza ow'e Babulooni gye yanonyereza ku bwakabaka bwe obw'amaanyi ng'alowooza nti yali yawangula amawanga amalala ku lw'amaanyi ge, mu kifo eky'okumanya nga Katonda ye yamuwa obuwanguzi. “kubanga obukulu (amalala) bwo bukuze, ne butuuka mu ggulu” (olunny. 22). Ku lwa kino “yagobebwa okuva mu bantu n'alya omuddo ng'ente, n'omubiri ne gutoba omusulo ogw'omu ggulu, okutuusa enviiri ze lwe zaakula nga ebyoya by'empungu n'enjala ze nga enjala z'ennyonyi” (olunny. 33). Okwetoowaaza okw'amangu ennyo bwe kuti okw'omu kw'abo abali basinga obukulu mu nsi yonna, nafuuka ng'omulalu kyali ekintu ekyewunyisa ennyo nga kijjusa olugero olw'okuggwa wansi okw'emmunyeenye y'okunkya nga eva mu ggulu. Emmunyeenye kabonero akalaga abantu ab'amaanyi, laba olubereberye 37:9, Isaaya 13:10 (ku bakulembeze b'e Babulooni), Ezeekyeri 32:7 (ku babulenbeze b'e Misiri); Danyeri 8:10 geraageranya ne Danyeri 8:24). Okulinya n'okuva mu ggulu bigambo bya Baibuli bye kozesa mu lugero okutegeeza okweyongera amalala, n'okwetoowaaza, nga bwe bidinganako –laba Yobu 20:6; Yer. 51:53 (ku

Babulooni); Okukungubaga 2:1, Matayo 11:23 (ku Kaperunawumu): “Gwe Kaperunawumu oligulumizibwa okutuuka ku ggulu? Olikka e magombe”.

- Olunnyiriri 17 luvunaana Lusifa okuba nga “yazisanga ensi yonna, n’asuula ebibuga byamu; ataatanga basibe be okudda ewaabwe”. Bino byonna byogera ku nkola y’amajje age Babulooni gayokyanga ekitundu kyonna kye gabanga gawambye (nga bwe gakola Yerusaleemi), okutwala abakwatiddwa bonna mu bitundu ebirala n’obutabakiriza okudda e wabwe (nga bwe gakola Abayudaaya) okuzimba ebibuga ebipya). Kale essira lissibwa nnyo ku Lusifa olw’amazima nti yali tagenda kufuna kuzikibwa nga okwa bakabaka abalala abali bafudde (ennyir. 18 – 19) nga kino kitegeeza yali muntu nga bo, kubanga omubiri gwali gwetaga okuziika.
- Olunnyiriri 12 lugamba nti Lusifa yali “ng’atemeddwa okutuuka ku ttaka”. Kino kiwa okukukwataganya ne Danyeri 4:8-16, Nabukaduneeza ne Babulooni mwe bifaanaanyizibwa omuti ogutemeddwa.
- Babulooni ne Bwasuli bannabbi bigambo bye bakozesa awatali ku byawulamu; kale nga bamaze okwogera ku kuggwa okwa kabaka w’e babulooni, olunnyiriri 25 lugamba nti, “ndimenyera omwasuli mu nsi yange...” Obunnabbi obwogera ku Babulooni mu Isaaya 47 budibwamu ku Bwasuli mu Nekkemiya 3:3-5, 18 ne Zeffaniya 2:13, 15 ne mu 2 Ebyom. 33:11 kigamba nti kabaka w’e Bwasuli yatwala Manase ng’omusibe e Babulooni – ekikulaga obumu bwa Babulooni ne Bwasuli.
 - Amosi 5:27, kigamba nti Isiraeri bali bakugenda mu buwawanguse “ennyuma w’e Damasiko”, kwe kugamba mu Bwasuli, naye Sitephano akoppa olunnyiriri luno ng’agamba nti “ennyuma w’e Babulooni” (Bik. 7:43). Ezera 6:1 kyogera ku Daliyo kabaka w’e Babulooni ng’akola etteeka erikwata ku kuzimba ennyumba ya Katonda. Abayudaaya batendereza Katonda olw’okukyusa “omutima gwa Kabaka w’e Bwasuli” (Ezera 6:22), nate ekiraga obumu bwa Babulooni ne Bwasuli. Obunnabbi obw’omu Isaaya 14, awamu n’obwo bwonna obuli mu Isaaya, bukwata bulungi mu kukitegeera nti Abasuli nga bwe balumba Isiraeri nga bakulemberwa Senakerebu mu biseera bya Kezekiya, kale olunnyiriri 25 lwogera ku kumenya Omwasuli. Olunnyiriri olw’e 13 lwangu okutegeera bwe luba nga lwogera ku Basuli okukwata Yerusaleemi olw’okwagala okunyaga ennyumba ya Katonda bagifuule ey’aba katonda baabwe. Nga kino tekinnaberawo, Tirugasupiruneseri kirabika nga ky’ekimu kino naye kye yali ayagala akole (2 Byom. 28:20-21).

- Isaaya 14:13: “N’oyogera mu mutima gwo nti ndirinnya mu ggulu... (akabonero akalaga Yeekaalu n’eryato – 1 Bassek. 8:30; 2 Byom. 30:27, Zabbuli 20:2,6; 11:4; Beb. 7:26). Era ndituula ku lusozi olw’ekibiina, (olusozi Zayituni awalinga Yeekaalu) ku njuyi enzenkomerero ez’obukiika obwa kkono” (Yerusaleemi – Zab. 48:1,2).
- N’olwekyo kyetaagisa okumaanya “ndirinnya mu ggulu” nga enjogera enkusike, nga mu 1 Samwiri 5:12; 2 Byom. 28:9; Ezera 9:6, Zab. 107:26.

ESSOMO LYO 6 : EBIBUUZO.

1. Ebizibu n'okugezesebwa bivunanibwa ani?
 - a) Katonda
 - b) Mukisa
 - c) Ekitonde eky'amaanyi ekiyitibwa setaani

2. Ki ekivunanibwa eri okukemebwa kwaffe mu kwonoona?
 - a) Obutonde bwaffe .
 - b) Katonda
 - c) Emizimu emibi
 - d) Ekitonde ekibi ekyo ki Setaani.

3. Ekigambo 'omulyolyomi' kitegeeza ki?
 - a) Ekibi
 - b) Omusota
 - c) Omuloopi
 - d) Lusifa

4. Ekigambo 'Setaani' kitegeeza ki?
 - a) Omwonoonyi
 - b) Omulabe
 - c) Kabaka wa Badayimmoni

5. Osobola okukozesa ekigambo 'Setaani' eri abantu abalungi?
 - a) a) Yee
 - b) b) Nedda

6. Ebigambo Setaani n'omulyolyomi bitegeeza ki ng'akabonero?

7. Engeri ki gye tutegeeramu 'dayimooni' mu Ndagaano Empya".
 - a) Bamalayika abayonoona.
 - b) Endwadde
 - c) Njogera eyaliwo mu biseera ebyo etegeeza endwadde, ezo abantu ze balowoozanga nti zireteddwa na 'dayimooni'.
 - d) Myoyo emiramu